Interreg
Polska – Słowacja

Współfinansowany przez UNIĘ EUROPEJSKĄ

SAMORZĄD PRZYJAZNY SENIOROM

Wspólny transgraniczny program aktywizacji seniorów na pograniczu polsko-słowackim

Partnerzy projektu

Województwo Małopolskie
Prešovský Samosprávny Kraj
Gmina Stary Sącz
Miasto Limanowa
Miasto Spišská Belá
Miasto Stará Ľubovňa

Srebrna MAŁOPOLSKA

Opracowanie:
Fundacja Małopolska Izba Samorządowa – ekspert strategiczny projektu Samorząd przyjazny seniorom

we współpracy z
Departamentem Rodziny w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego – liderem projektu

oraz partnerami projektu:

Samorządowym Krajem Preszowskim

Gminą Stary Sącz

Miastem Limanowa

Miastem Spišská Belá

Miastem Stará Ľubovňa

Oddajemy w Państwa ręce Wspólny transgraniczny program aktywizacji seniorów na polsko-słowackim pograniczu. Jest to pierwszy dokument modelowy o charakterze strategicznym, który ma posłużyć do wdrażania skutecznej polityki senioralnej na poziomie transgranicznym. Ma on przede wszystkim wymiar praktycznego dokumentu wdrożeniowego, wynikającego z wieloaspektowej analizy zjawisk i diagnozy sytuacji osób starszych w społecznościach lokalnych gmin/miast pogranicza. Uwzględnia zatem całe spektrum złożoności materii wiedzy o osobach starszych oraz ich specyficznych potrzeb, problemów, barier i aspiracji.

Program jest efektem 18 miesięcznej współpracy samorządów regionalnych (Województwo Małopolskie, Prešovský Samosprávny Kraj) oraz lokalnych (Gmina Stary Sącz, Miasto Limanowa, Miasto Spišská Belá, Miasto Stará Ľubovňa) tworzących partnerstwo projektu pn. Samorząd przyjazny seniorom realizowanego w ramach Programu Interreg Polska –Słowacja 2021 -2027. Jego podstawą są cztery lokalne programy polityki senioralnej opracowane dla miast/gmin partnerskich tj. Gminy Stary Sącz, Miasta Limanowa, Miasta Spišská Bela i Miasta Stara Ľubovňa.

Celem strategicznym programu jest wdrożenie skoordynowanego systemu wsparcia środowiskowego, profilaktyki zdrowotnej, przestrzeni bez barier oraz zinstytucjonalizowanej partycypacji społecznej do 2035 roku, służące trwałej poprawie jakości, godności i bezpieczeństwa życia mieszkańców w wieku senioralnym na obszarze polsko-słowackiego pogranicza.

Program stanowi punkt odniesienia dla innych samorządów, które chcą lepiej wspierać swoich seniorów w codziennym życiu, a także w zdrowym i aktywnym starzeniu się. Program obejmuje kluczowe sektory takie jak bezpieczeństwo ekonomiczne, zdrowie, opieka w miejscu zamieszkania, bezpieczeństwo w środowisku lokalnym, aktywność i czas wolny, edukacja i informacja oraz mieszkalnictwo przyjazne seniorom.

Co ważne, to przede wszystkim seniorzy skupieni w organizacjach lokalnych działających na rzecz wsparcia osób starszych mieli decydujący głos w jego tworzeniu, przy wsparciu samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych. To oni wspólnie ustalili wizję programu*: Społeczność szanująca seniorów, przyjazna, otwarta, która oferuje bezpieczną przestrzeń do aktywnego i godnego życia*. oraz misję programu *Aby jesień życia była radością. Tworzymy bezpieczną przestrzeń, oferujemy szeroką sieć usług społecznych i zdrowotnych, wspieramy aktywne i godne życie seniorów*.

Zapraszamy do lektury programu.

Marta Malec - Lech

Członek Zarządu Województwa Małopolska

Spis treści

1. Wprowadzenie 4
2. Podstawy teoretyczne prowadzenia polityki senioralnej 11
3. Metodologia opracowania dokumentu 12
4. Część diagnostyczna wspólnego transgranicznego programu polityki senioralnej 15
4.1 Wprowadzenie metodologiczne i synteza wyników diagnoz czterech społeczności lokalnych. 15
4.2 Jakościowy obraz potrzeb i barier – wnioski z badań lokalnych. 19
5. Część wdrożeniowa wspólnego transgranicznego programu polityki senioralnej 20
5.1 Agenda polityki senioralnej 20
5.2 Struktura logiczna wspólnego transgranicznego programu polityki senioralnej 21
5.3 Matryca priorytetów i działań wdrożeniowych – szczegółowy opis obszarów 22
5.4 Wskaźniki mierzenia sukcesu (rezultatu i produktu) dla całego obszaru współpracy 39
6. System zarządzania 42
6.1 Instytucjonalny model zarządzania i podział odpowiedzialności 42
6.2 Cykl monitorowania i procedury ewaluacyjne 43
6.3 Strategia informacyjna, komunikacja i promocja Programu 44
7. Podsumowanie i rekomendacje dla decydentów 45

1. Wprowadzenie

Podstawy prawne dla polityki senioralnej

Realizacja polityk senioralnych na poziomie lokalnym (gminnym) opiera się na wielopoziomowym systemie prawno-strategicznym: od ogólnych ram praw człowieka i koncepcji aktywnego starzenia się, po ustawy kompetencyjne i regulacje dotyczące pomocy społecznej.

POZIOM GLOBALNY (ONZ, WHO)

Dokumenty globalne nie mają najczęściej charakteru czysto prawnego, lecz stanowią fundamentalne wytyczne polityczne (tzw. soft law), wyznaczające standardy dla rządów i samorządów:

- **Madrycki Międzynarodowy Plan Działania w Kwestii Starzenia się Społeczeństw (MIPAA, 2002)** – kluczowy dokument ONZ zobowiązujący państwa do włączenia kwestii starzenia się do polityk rozwojowych. Kładzie nacisk na partycypację seniorów w życiu społeczności, opiekę środowiskową oraz eliminację wykluczenia.
- **Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 46/91 (Zasady Działania na Rzecz Osób Starszych, 1991)** – definiuje prawa seniorów w pięciu obszarach: niezależność, uczestnictwo, opieka, samorealizacja oraz godność.
- **Dekada Zdrowego Starzenia się ONZ/WHO (2021–2030)** – globalna inicjatywa skupiająca się na zwalczaniu ageizmu, rozwijaniu opieki zintegrowanej oraz wspieraniu miast i społeczności przyjaznych starzeniu.
- **Globalna Sieć WHO Miast i Społeczności Przyjaznych Starzeniu (GNAFCC)** – wytyczne WHO określające 8 obszarów adaptacji lokalnej przestrzeni (m.in. przestrzeń publiczna, transport, mieszkalnictwo, włączenie społeczne, partycypacja obywatelska i usługi zdrowotne).

POZIOM EUROPEJSKI (UNIA EUROPEJSKA, RADA EUROPY)

Ramy europejskie łączą normy praw podstawowych, koordynację polityk społecznych oraz instrumenty finansowe wspierające samorządy:

- **Karta Praw Podstawowych UE (art. 25)** – uznaje i szanuje prawo osób w podeszłym wieku do godnego i niezależnego życia oraz do uczestniczenia w życiu społecznym i kulturalnym.
- **Europejska Strategia w Dziedzinie Opieki (European Care Strategy, 2022)** – rekomendacje Komisji Europejskiej dotyczące zapewnienia wysokiej jakości, przystępnej cenowo i zindywidualizowanej opieki długoterminowej, kładące nacisk na usługi świadczone w społeczności lokalnej (deinstytucjonalizacja).
- **Zielona Księga w sprawie starzenia się społeczeństwa (2021)** – dokument strategiczny UE promujący solidarność międzypokoleniową oraz wsparcie dla regionów i gmin w adaptacji do zmian demograficznych.
- **Europejski Filar Praw Socjalnych (Zasada 18)** – prawo do przystępnych cenowo usług opieki długoterminowej o dobrej jakości, w szczególności opieki domowej i środowiskowej.
- **Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy CM/Rec(2014)2** – zalecenia w sprawie promocji praw człowieka osób starszych, obejmujące m.in. ochronę przed dyskryminacją i wsparcie decyzyjności w środowisku zamieszkania.

POZIOM KRAJOWY: POLSKA

W Polsce polityka senioralna w gminach wynika wprost z ustaw ustrojowych, materialnego prawa socjalnego oraz krajowych programów rządowych:

- **Konstytucja RP (art. 68 ust. 3)** – nakłada na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom w podeszłym wieku.
- **Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95, tekst jednolity ze zmianami: Dz.U. z 2024 r. poz. 1465):
    - Artykuł 7 nakłada na gminę zadania własne obejmujące pomoc społeczną, ochronę zdrowia oraz zaspokajanie potrzeb wspólnoty.
    - Artykuł 5c stanowi bezpośrednią podstawę prawną do tworzenia Gminnych Rad Seniorów o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym.

- **Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej** (Dz.U. 2004 nr 64 poz. 593, tekst jednolity ze zmianami Dz.U. z 2024 r. poz. 1283) – definiuje zadania własne gminy w zakresie organizowania i świadczenia usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, funkcjonowania Dziennych Domów Pomocy oraz procedur kierowania do domów pomocy społecznej (DPS).
- **Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych** (Dz.U. z 2015 r. poz. 1705) - określa ramy monitoringu sytuacji seniorów w Polsce, definiuje pojęcie osoby starszej (60+) oraz nakłada obowiązki sprawozdawcze.
- **Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych** (Dz U 2019 poz. 1818) - określa zasady tworzenia oraz funkcjonowania centrów usług społecznych przez gminy, umożliwiając im integrację i koordynację szerokiego wachlarza usług z zakresu m.in. polityki społecznej, zdrowia czy edukacji oraz powszechny dostęp do nich dla wszystkich mieszkańców danej społeczności lokalnej.
- **Ustawa z 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy o samorządzie województwa** (Dz.U. 2023 poz. 572) - wprowadziła rozwiązania zwiększające partycypację społeczną mieszkańców — m.in. poprzez ujednolicenie i wzmocnienie przepisów dotyczących młodzieżowych rad oraz rad seniorów na wszystkich szczeblach samorządu — a także usprawniła zasady współpracy i funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego.
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** (Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873, tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 1491 z późniejszymi zmianami, m.in. opublikowanymi w Dz. U. z 2025 r. poz. 1338) – kompleksowo reguluje zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe, warunki uzyskiwania i utraty statusu organizacji pożytku publicznego (OPP) wraz z przysługującymi im uprawnieniami (np. 1,5% podatku dochodowego), formy współpracy administracji publicznej z trzecim sektorem (w tym procedury otwartych konkursów ofert i małych grantów) oraz prawa i obowiązki wolontariuszy, reguluje mechanizm zlecania przez władze publiczne zadań publicznych organizacjom pozarządowym (np. uniwersytety trzeciego wieku, kluby seniora, opieka domowa).
- **Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych** (Dz.U. 2019 poz. 848) - nakłada na podmioty publiczne oraz wybrane organizacje pozarządowe obowiązek dostosowania swoich stron internetowych i aplikacji mobilnych do potrzeb wszystkich obywateli, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów.
- **Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami** (Dz.U. 2019 poz. 1696) - nakłada na podmioty publiczne obowiązek usuwania barier i zapewnienia dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej obywatelom z niepełnosprawnościami, seniorom i wszystkim osobom doświadczającym trudności w funkcjonowaniu.
- **Ustawa z dnia 11 czerwca 2026 r. o osobach starszych i koordynacji opieki długoterminowej** (Dz.U. 2026 poz. 986) - reguluje zasady funkcjonowania zintegrowanego systemu opieki zdrowotnej i społecznej nad seniorami, wprowadzając mechanizmy koordynacji świadczeń opieki długoterminowej na poziomie lokalnym, standardy wsparcia niesamodzielnych osób starszych oraz instrumenty odciążające ich opiekunów faktycznych.
- **Ustawa z dnia 27 lutego 2026 r. o wojewódzkich zespołach koordynacji do spraw polityki umiejętności** (Dz. U. z 2026 r. poz. 451) - nadaje trwały status prawny i określa zadania oraz zasady finansowania wojewódzkich zespołów koordynacji (WZK), przekazując samorządom województw odpowiedzialność za koordynację polityki uczenia się przez całe życie oraz opiniowanie kierunków kształcenia zawodowego pod kątem potrzeb regionalnego rynku pracy.
- **Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia** (Dz. U. z 2025 r. poz. 625) - kompleksowo reformuje publiczne służby zatrudnienia, modernizuje formy aktywizacji zawodowej (w tym wsparcie dla osób 50+ oraz emerytów chcących dorabiać) i zastępuje dotychczasową ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 2004 roku.
- **Krajowe programy strategiczne i dotacyjne:**
    - **Polityka społeczna wobec osób starszych 2030**. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność.
    - Program Wieloletni „Senior+” (dofinansowanie tworzenia i funkcjonowania Dziennych Domów i Klubów Seniora przez samorządy).
    - Program „Opieka 75+” i programy wspierające usługi asystenckie/opiekuńcze.

Akty prawne na poziomie Województwa Małopolskiego

- **Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”** - strategia wyznacza kierunki rozwoju regionu, wskazując konieczność wspierania aktywnego starzenia się, rozwoju usług społecznych, poprawy dostępności ochrony zdrowia oraz zwiększania aktywności obywatelskiej mieszkańców.https://www.malopolska.pl/strategia-rozwoju-wojewodztwa-malopolska-2030 (źródło: www.malopolska.pl w dniu 4 sierpnia 2026)
- Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął w dniu 11 lipca 2023 roku **Program Strategiczny Srebrna Małopolska 2030**. Jest on odpowiedzią na liczne wyzwania, które stoją przed naszym regionem w związku ze zmianami demograficznymi i procesem starzenia się populacji. Odzwierciedla to struktura programu, złożona z czterech priorytetów: Zdrowie i opieka, Aktywizacja społeczna, Aktywizacja zawodowa oraz Przestrzeń i mieszkalnictwo. http://www.senioralna.malopolska.pl/dla-seniora/ (źródło: www.senioralna.malopolska.pl w dniu 4 sierpnia 2026)
- Uchwała Nr LXXII/1069/23 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 25 września 2023 r. w sprawie nadania statutu **Małopolskiej Radzie ds. Polityki Senioralnej** która jest organem opiniująco-doradczym Zarządu Województwa Małopolskiego w obszarze problematyki osób starszych i solidarności międzypokoleniowej. Stanowi ona forum wymiany opinii i doświadczeń w sprawach dotyczących polityki senioralnej Małopolski, a w szczególności stworzenia warunków do realizacji potrzeb i poprawy jakości życia małopolskich seniorów oraz realizacji wspólnych przedsięwzięć. (źródło: https://edziennik.malopolska.uw.gov.pl dniu 4 sierpnia 2026)

Akty prawne na poziomie Kraju Presowskiego

Polityka senioralna na poziomie **Kraju Preszowskiego** (*Prešovský samosprávny kraj* – PSK) opiera się na **trójpoziomowej strukturze prawnej**: przepisach ogólnokrajowych definiujących kompetencje samorządu regionalnego, ustawodawstwie specjalistycznym (pomoc społeczna i ochrona zdrowia) oraz lokalnych aktach prawnych i dokumentach strategicznych uchwalanych przez Zgromadzenie Samorządowe PSK (*Zastupiteľstvo PSK*).

- **Ogólnokrajowe podstawy ustrojowe i delegacja kompetencji**

Wyższe Jednostki Terytorialne (*Vyššie územné celky* – VÚC), do których należy Kraju Preszowski, wykonują zadania z zakresu polityki senioralnej na mocy przekazania kompetencji przez państwo.

- **Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov** (*Ustawa o samorządzie wyższych jednostek terytorialnych*):
    - Nakłada na region obowiązek dbania o wszechstronny rozwój terytorium oraz zaspokajanie potrzeb jego mieszkańców.
    - Daje regionalnym władzom prawo do uchwalania wiążących rozporządzeń regionalnych (*Všeobecne záväzné nariadenie* – VZN).
- **Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky** (*Ustawa kompetencyjna / kompetencje przejęte*):
    - Przeniosła na samorząd regionalny odpowiedzialność za prowadzenie i finansowanie domów opieki, specjalistycznych placówek dla seniorów oraz realizację polityki społecznej.

- **Podstawy materialnoprawne (Ustawy branżowe)**

Kluczowe obszary polityki senioralnej – świadczenia opiekuńcze, ochrona zdrowia i wsparcie niepełnosprawnych – są uregulowane na poziomie ustawodawstwa krajowego, które nakłada konkretne obowiązki na organ VÚC:

- **Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách** (*Ustawa o usługach społecznych*):
    - **Główna podstawa prawna.** Określa obowiązki samorządu regionalnego w zakresie zapewniania i finansowania usług społecznych wyższego stopnia (m.in. *Špecializované zariadenie* dla seniorów z chorobami takimi jak Alzheimer czy Parkinson, *Domov sociálnych služieb*).
    - Nakłada na PSK obowiązek sporządzania **Koncepcji Rozwoju Usług Społecznych** (*Koncepcia rozvoja sociálnych služieb*) oraz prowadzenia rejestru świadczeniodawców.
- **Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkách na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia** (*Ustawa o świadczeniach rekompensacyjnych z tytułu znacznego stopnia niepełnosprawności*):

- Wyznacza zasady oceny stanu zdrowia i niepełnosprawności seniorów, wpływającej na prawo do świadczeń.

- **Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti** (*Ustawa o opiece zdrowotnej*) oraz **Zákon č. 578/2004 Z. z.**:
  - Regulują zasady integracji opieki zdrowotnej i społecznej (opieka długoterminowa i paliatywna dla seniorów), w czym Kraju Preszowski uczestniczy m.in. poprzez wydawanie pozwoleń i nadzór nad placówkami medycznymi.

► **Lokalne akty prawne i wewnętrzne regulacje PSK**

Zgodnie ze swoimi uprawnieniami Zgromadzenie Samorządowe Kraju Preszowskiego uchwala akty wykonawcze i taryfowe:

- **Všeobecne záväzné nariadenia (VZN PSK)**:
  - **VZN o poskytovaní sociálnych služieb a úhradách za sociálne služby v zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK**: Reguluje szczegółowe warunki przyjmowania seniorów do domów pomocy społecznej podległych samorządowi, wysokość opłat za pobyt i wyżywienie oraz zwolnienia z opłat.
  - **VZN o dotáciách z rozpočtu PSK**: Ustala zasady przyznawania dotacji celowych z budżetu regionu dla organizacji pozarządowych (NGO), klubów seniora oraz uniwersytetów trzeciego wieku na inicjatywy aktywizujące i integracyjne.

Dokumenty strategiczne i programowe Kraju Preszowskiego

Choć dokumenty strategiczne nie są ustawami, stanowią wiążące ramowe podstawy programowe polityki senioralnej w regionie:

► **Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji** (*Koncepcja Rozwoju Usług Społecznych PSK*):
  - Dokument strategiczny nakreślający cele w zakresie rozbudowy infrastruktury opiekuńczej, deinstytucjonalizacji opieki i tworzenia usług środowiskowych dla seniorów.

► **Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK (PHSR) / Integrovaná územná stratégia (IÚS PSK 2021–2027)**:
  - Strategia rozwoju regionalnego, uwzględniająca wyzwania demograficzne (starzenie się społeczeństwa) i definiująca finansowanie celowe (np. ze środków UE) na projekty seniorskie.

► **Projekt i programy transgraniczne** (np. *Samospráva pre seniorov* w ramach Interreg PL-SK):
  - Inicjatywy służące wymianie dobrych praktyk i wdrażaniu nowoczesnych modeli usług społecznych w przygranicznych obszarach regionu preszowskiego.

Akty prawne na poziomie Miasta Limanowa

Najważniejszym krokiem było utworzenie Rady Seniorów Miasta Limanowa.

► Uchwała nr VII.47.24 Rady Miasta Limanowa z dnia 25 października 2024 r. w sprawie powołania Miejskiej Rady Seniorów w Limanowej i nadania jej statutu. Uchwała określa zasady działania rady tryb wyboru jej członków oraz zakres kompetencji. Rada Seniorów została powołana jako organ konsultacyjny, doradczy reprezentujące środowisko osób starszych. Do jej zadań należy opiniowanie spraw dotyczących seniorów, zgłaszanie inicjatyw społecznych i integracji osób starszych oraz współpraca z samorządem. (źródło: https://miastolimanowa.pl w dniu 4 sierpnia 2026)

► Uchwała Nr LXXXVII.522.23 Rady Miasta Limanowa z dnia 1 grudnia 2023 r. W sprawie ustalenia cen biletów oraz wykazu osób uprawnionych do przejazdów bezpłatnych i ulgowych w miejskiej komunikacji autobusowej Miasta Limanowa. W Limanowej osoby, które ukończyły 70 rok życia mogą korzystać z bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską na podstawie biletu „0" pobranego w autobusie lub na dworcu autobusowym.

► Uchwała Nr LXXXVII.522.23 Rady Miasta Limanowa z dnia 1 grudnia 2023 r. w sprawie ustalenia cen biletów oraz wykazu osób uprawnionych do przejazdów bezpłatnych i ulgowych w miejskiej komunikacji autobusowej Miasta Limanowa, podjęta na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy o samorządzie gminnym, art. 50a ust. 1 ustawy o publicznym transporcie zbiorowym oraz art. 4 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy o gospodarce komunalnej. https://bip.malopolska.pl/umlimanowa,a,2371910,uchwala-nr-lxxxvii52223-rady-miasta-limanowa-z-dnia-1-

grudnia-2023-r-w-sprawie-ustalenia-cen-biletow.html (źródło: https://miastolimanowa.pl w dniu 4 sierpnia 2026)

Akty prawne na poziomie powiatu nowosądeckiego

W powiecie nowosądeckim nie funkcjonuje obecnie odrębna, przyjęta uchwałą Rady Powiatu „Polityka Senioralna Powiatu Nowosądeckiego" w formie dokumentu strategicznego dostępnego w Biuletynie Informacji Publicznej. Działania na rzecz seniorów realizowane są głównie poprzez programy, partnerstwa oraz zadania finansowane przez Powiat. Do najważniejszych uchwał i dokumentów związanych pośrednio z polityką senioralną należą:

- Porozumienie dotyczące tworzenia Sądeckiej Polityki Senioralnej zawarte pomiędzy Zarządem Powiatu Nowosądeckiego a Sądeckim Uniwersytetem Trzeciego Wieku. Na jego podstawie rozwijane są działania w zakresie edukacji, aktywizacji społecznej, profilaktyki zdrowotnej i wsparcia organizacji senioralnych. Pierwsze porozumienie podpisano 11 stycznia 2018 r. Link: https://www.old.malopolskaonline.pl/rozmaitosci%2CKolejny_rok_wspolpracy_Powiatu_Nowosadeckiego_z_Uniwersytetem_Trzeciego_Wieku_zdjecia-25455.html?utm_source=chatgpt.com
- Coroczne uchwały budżetowe i wieloletnie prognozy finansowe Powiatu Nowosądeckiego, w których zabezpieczane są środki na zadania społeczne, zdrowotne i projekty skierowane do osób starszych,
- Uchwały dotyczące współpracy z organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania na rzecz seniorów, w tym konkursy grantowe i programy wspierające aktywność osób starszych realizowane przez Powiat. Przykład: Uchwała Nr 174/XVII/25 Rady Powiatu Nowosądeckiego z dnia 21 listopada 2025 r. w sprawie Programu Współpracy Powiatu Nowosądeckiego z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2026. Link: https://edziennik.malopolska.uw.gov.pl/WDU_K/2025/7011/akt.pdf?utm_source=chatgpt.com

Akty prawne na poziomie Miasta i Gminy Stary Sącz.

Realizacją bieżących zadań z zakresu polityki społecznej (w tym senioralnej) Gminy Stary Sącz realizuje Centrum Usług Społecznych w Starym Sączu. Polityka senioralna Gminy Stary Sącz rozwija się szczególnie intensywnie od 2024 roku i obejmuje działania organizacyjne, społeczne oraz programy wsparcia dla osób starszych. Najważniejszym krokiem było utworzenie Rady Seniorów Gminy Stary Sącz.

- Uchwała Nr VII/100/2024 Rady Miejskiej w Starym Sączu z dnia 30 września 2024 r. w sprawie nadania statutu Radzie Seniorów Gminy Stary Sącz. Uchwała określiła zasady działania rady, tryb wyboru jej członków oraz zakres kompetencji. Rada Seniorów została powołana jako organ konsultacyjny, doradczy i inicjatywny reprezentujący środowisko osób starszych. Do jej zadań należy opiniowanie spraw dotyczących seniorów, współpraca z samorządem, zgłaszanie inicjatyw społecznych oraz wspieranie aktywności obywatelskiej i integracji osób starszych. Link: https://edziennik.malopolska.uw.gov.pl/WDU_K/2024/6267/akt.pdf?utm_source=chatgpt.com
- UCHWAŁA NR XXIV/333/2025 Rady Miejskiej w Starym Sączu z dnia 28 listopada 2025 r. w sprawie ustanowienia świadczenia na rzecz rodziny „StaryDobrySącz 2.0". W treści wskazano, że program obejmuje: świadczenie dla seniorów 70+, wysokość 5 zł miesięcznie, realizację przez Centrum Usług Społecznych w Starym Sączu, warunek braku zaległości w opłatach za odpady komunalne. Link: https://starysacz.um.gov.pl/24661/znizki-i-ulgi-w-oplatach-za-odpady-sprawdz-komu-przysluguja-i-jak-ja-otrzymac/?utm_source=chatgpt.com
- W Starym Sączu i gminach objętych porozumieniem z MPK Nowy Sącz obowiązują ulgi dla seniorów w komunikacji miejskiej. Najważniejsze zniżki: osoby, które ukończyły 70 lat, mogą korzystać z bezpłatnych przejazdów MPK na podstawie: imiennego biletu elektronicznego lub biletu „zerowego" pobranego od kierowcy oraz dokumentu potwierdzającego wiek i tożsamość. Stary Sącz należy do gmin objętych porozumieniem międzygminnym z MPK Nowy Sącz, dlatego ulgi obowiązują także mieszkańców gminy korzystających z tej komunikacji. Link: https://edziennik.malopolska.uw.gov.pl/WDU_K/2019/7454/akt.pdf?utm_source=chatgpt.com

Akty prawne na poziomie Miasta Spiska Bela

- Ogólnie wiążące rozporządzenie miasta Spišská Belá nr 3/2025 w sprawie podatków lokalnych oraz opłaty lokalnej za odpady komunalne i drobne odpady budowlane

Obowiązuje od:01.01.2026

Zakres obowiązywania:01.01.2026 – na czas nieokreślony

Źródło: https://spisskabela.sk/wp-content/uploads/2026/01/VZN_03_2025_Miestne-dane-a-poplatky_Uznesenie-1982025.pdf

Krótki opis:Rozporządzenie ustanawiające na terenie miasta stawki podatków lokalnych oraz opłaty lokalnej za odpady komunalne. Osoby fizyczne powyżej 62. roku życia mają 30% zniżki od opłaty lokalnej za odpady komunalne (zniżka ok. 14 € / osoba / rok).

- Ogólnie wiążące rozporządzenie miasta Spišská Belá nr 1/2025 w sprawie świadczenia usług socjalnych na terenie miasta Spišská Belá oraz opłat za te usługi

Obowiązuje od: 24.11.2025

Zakres obowiązywania: 24.11.2025 – bezterminowo

Źródło: https://spisskabela.sk/samosprava/vzn/vzn-mesta-spisska-bela-c-1-2025-o-poskytovani-socialnych-sluzieb-na-uzemi-mesta-spisska-bela-a-o-uhradach-za-tieto-sluzby/

Krótki opis: Rozporządzenie ustanawiające stawki za świadczenie usług socjalnych, których dostawcą jest miasto

- **Program rozwoju gospodarczego i społecznego miasta Spišská Belá na lata 2024–2030**

Obowiązuje od:19.05.2025

Zakres obowiązywania:19.05.2025 - 31.12.2030

Źródło:https://spisskabela.sk/samosprava/dolezite-dokumenty/program-hospodarskeho-a-socialneho-rozvoja-mesta/

Krótka charakterystyka: Dokument strategiczny miasta, zawierający planowane działania mające na celu osiągnięcie kompleksowego rozwoju miasta. Pomyślna realizacja określonych działań (niektóre z nich dotyczą wyłącznie osób starszych) będzie miała pozytywny wpływ na jakość życia osób starszych.

- **Społeczny plan usług socjalnych na lata 2024–2030**

Obowiązuje od:12.12.2024

Zakres obowiązywania:12 grudnia 2024 r. – 31 grudnia 2030 r.

Źródło: https://spisskabela.sk/wp-content/uploads/2024/12/NAVRH-Spisska_Bela-KPSS_2024_2030-v_2.pdf

Krótka charakterystyka: Dokument koncepcyjny miasta, dotyczący przede wszystkim rozwoju usług socjalnych, a częściowo także samej sfery społecznej. Jedną z czterech grup docelowych, którym poświęcony jest ten dokument, są seniorzy. Pomyślna realizacja określonych działań (niektóre z nich dotyczą wyłącznie seniorów) będzie miała pozytywny wpływ na jakość życia osób starszych.

Akty prawne na poziomie Miasta Stara Ľubovňa

Miasto zapewnia pomoc społeczną na swoim terenie zgodnie z ustawą

- nr 369/1990 Zb. o samorządzie gminnym, z późniejszymi zmianami
- nr 448/2008 Z. z. o usługach socjalnych oraz o zmianie i uzupełnieniu ustawy nr 455/1991 Zb. o działalności gospodarczej w brzmieniu późniejszych przepisów
- nr 599/2003 Z. z. o pomocy w trudnej sytuacji materialnej, w brzmieniu późniejszych przepisów
- nr 416/2001 Z. z. o przekazaniu niektórych uprawnień gminom oraz ustawy
- nr 305/2005 Z. z. o społeczno-prawnej ochronie dzieci i opiece społecznej oraz o zmianie i uzupełnieniu niektórych ustaw.[1]

Politykę społeczną miasta realizuje jako organ wykonawczy miasta, Urząd Miejski w Starej Ľubovni, a wykonywanie uprawnień w dziedzinie społecznej zapewnia bezpośrednio **Wydział Spraw Społecznych i Polityki Mieszkaniowej.**

Dokumenty strategiczne miasta Stará Ľubovňa:

Program rozwoju miasta Stara Ľubovňa na lata 2024–2030, dokument zatwierdzony przez radę miejską uchwałą nr 354 z dnia 14 grudnia 2023 r.

Ten dokument strategiczny przedstawia aktualną sytuację miasta, w tym wizję danego obszaru. Na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT określono mocne i słabe strony, szanse oraz zagrożenia. Analiza aktualnego

[1] Zbiór ustaw, przepisy prawne, dziedziny prawa, rejestr numerów

stanu wykazała, że mieszkańcy miasta za priorytety uznają również stworzenie warunków opieki społecznej nad osobami starszymi i chorymi, budowę obiektów rekreacyjnych i wypoczynkowych oraz rozwój zasobów ludzkich.

Społeczny plan usług socjalnych miasta Stará Ľubovňa na lata 2021–2024, załącznik nr 2 do społecznego planu usług socjalnych miasta Stará Ľubovňa na lata 2021–2024, przedłużający jego ważność do końca 2026 roku.

Plan gminny miasta został zatwierdzony przez radę miejską uchwałą nr 628 z dnia 10 grudnia 2020 r. zgodnie z § 83 ust. 4 ustawy nr 448/2008.

W związku z planowanymi zasadniczymi zmianami w ustawie o usługach socjalnych nr 448/2008, które mają wejść w życie w 2026 r., miasto Stará Ľubovňa w załączniku nr 2 przedłużyło obowiązywanie Planu Społecznego miasta Stará Ľubovňa na lata 2021–2024 na nowy okres, a mianowicie do końca 2026 r. Wspomniana nowelizacja ustawy o usługach socjalnych obejmuje przede wszystkim zmiany w finansowaniu usług socjalnych oraz w procesie decyzyjnym, a także wpłynie na ogólne planowanie usług socjalnych

Plan społecznościowy stanowi główny instrument planowania społecznościowego, który określa krótkoterminowe cele i priorytety w celu realizacji długoterminowej wizji rozwoju usług socjalnych w regionie. Jego zadaniem jest identyfikacja problemów społecznych miasta oraz wybór strategii ich rozwiązywania z uwzględnieniem klientów, świadczeniodawców i zleceniodawców usług socjalnych. Jedną z grup docelowych są również obywatele w wieku emerytalnym, tj. osoby, które osiągnęły wiek uprawniający do emerytury. Często są to samotni mieszkańcy, którzy często są zależni od pomocy i wsparcia ze strony szerszego otoczenia.

Pozostałe przepisy prawne regulujące różne obszary życia w mieście, w tym świadczenie usług socjalnych (dostępność, świadczenie, opłaty za usługi socjalne, mieszkania na wynajem itp.), zawarte są w poszczególnych ogólnie wiążących rozporządzeniach miasta Stará Ľubovňa, które są regularnie aktualizowane w miarę potrzeb.

2. Podstawy teoretyczne prowadzenia polityki senioralnej

Współczesna polityka senioralna na poziomie lokalnym i transgranicznym opiera się na wielowymiarowym i zintegrowanym podejściu do zachodzących procesów demograficznych. Jej fundamentem jest przejście od modelu wyłącznie opiekuńczego do modelu aktywizującego, włączającego i partnerskiego, co stanowi strategiczną odpowiedź na zmiany demograficzne, w tym coraz bardziej dostrzegane starzenie się społeczeństw.

Główne koncepcje teoretyczne i metodologiczne kształtujące transgraniczny program polityki senioralnej obejmują:

- **Podejście holistyczne** w kształtowaniu jakości życia: Skuteczna polityka lokalna wymaga całościowego ujęcia potrzeb osób starszych w celu maksymalnego podnoszenia jakości ich życia. Wymaga to zintegrowania usług z wielu obszarów funkcjonowania, w tym zdrowia, bezpieczeństwa, opieki środowiskowej, mieszkalnictwa, edukacji oraz zagospodarowania czasu wolnego.
- **Koncepcję aktywnego starzenia się (Active Aging)**: Polityka publiczna musi tworzyć warunki sprzyjające aktywnemu, zdrowemu i godnemu starzeniu się. Oznacza to promowanie aktywizacji społecznej, kulturalnej, ruchowej oraz zawodowej, co pozwala na wykorzystanie potencjału, wiedzy i doświadczenia życiowego seniorów jako istotnego zasobu lokalnej wspólnoty.
- **Koncepcję starzenia się w miejscu zamieszkania (Aging in Place)**: Centralnym paradygmatem jest zapewnienie osobom starszym możliwości jak najdłuższego, bezpiecznego i niezależnego funkcjonowania w ich naturalnym środowisku zamieszkania. Realizacja tego założenia opiera się na rozwijaniu usług wspierających, asystenckich i opiekuńczych świadczonych bezpośrednio w domu seniora oraz na dostosowywaniu przestrzeni architektonicznej i miejskiej. do zróżnicowanych potrzeb osób starszych.
- **Model partycypacyjny** wzmacniający głos osób starszych w debacie publicznej (Empowerment): Skuteczna diagnoza i wdrażanie polityk publicznych muszą odbywać się przy aktywnym udziale samych seniorów. Dokumenty wszelakich polityk publicznych tworzone są na zasadzie partycypacji społecznej, w której osoby starsze występują jako współtwórcy decyzji poprzez udział w badaniach, warsztatach fokusowych oraz strukturach takich jak rady seniorów, reprezentujące ich interesy wobec władz i przedstawicieli innych środowisk społecznych, zawodowych itp.
- **Zasada solidarności i integracji międzypokoleniowej**: Stabilność wspólnot lokalnych zależy od budowania więzi pomiędzy generacjami oraz przeciwdziałania izolacji społecznej osób starszych. Obejmuje to stymulowanie zróżnicowanych form współdziałania międzyśrodowiskowego i międzypokoleniowego, w tym m.in. wolontariatu międzypokoleniowego, w którym np. młodzież wspiera seniorów w zakresie nowoczesnych technologii, a osoby starsze aktywnie uczestniczą w przekazywaniu lokalnych tradycji, edukacji obywatelskiej itp.
- **Współpracę międzysektorową (Cross-sectoral Governance)**: realizacja polityki senioralnej często przekracza kompetencje pojedynczego urzędu i wymaga zbudowania stabilnych sieci wsparcia łączących samorząd, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, podmioty ochrony zdrowia, podmioty niepubliczne oraz nieformalne grupy mieszkańców i wolontariuszy.

Praktyczne zastosowanie powyższych koncepcji stanowi systemową odpowiedź na zidentyfikowane wyzwania demograficzne, w tym systematyczny wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego, postępujący proces feminizacji starości oraz dynamiczny wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze społecznej regionów granicznych. Oparcie polityk publicznych na tych filarach gwarantuje, że starość jest traktowana nie jako obciążenie systemu publicznego, lecz jako naturalny, wartościowy etap życia wymagający odpowiednio sprofilowanego środowiska instytucjonalno-społecznego.

3. Metodologia opracowania dokumentu

Lokalna Polityka Senioralna to odpowiedź społeczności lokalnej na wyzwania, które są pochodną dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Jej realizacja wynika z uwarunkowań demograficznych, społecznych i ekonomicznych, w jakich znajdują się wszystkie wspólnoty lokalne.

Lokalna Polityka Senioralna ma charakter **praktycznego dokumentu wdrożeniowego**, wynikającego z **wieloaspektowej analizy zjawisk i diagnozy sytuacji osób starszych** w społeczności lokalnej. Musi zatem uwzględniać całe spektrum złożoności materii wiedzy o osobach starszych oraz ich specyficznych potrzeb, problemów, barier i aspiracji.

W związku z tym Lokalna Polityka Senioralna powinna spełniać kilka fundamentalnych warunków:

- Wynika z rzetelnych, miarodajnych i kompleksowych analiz sytuacji osób starszych w gminie, wykonanych zgodnie z zasadą terytorializacji (skupiska zjawisk problemowych w gminie w postaci wyznaczonych obszarów, czyli fizyczne miejsca koncentracji) i dywersyfikacji populacji osób starszych m.in. ze względu na wiek, typy ograniczeń, potrzeb, problemów
- Adekwatność działań do potrzeb osób starszych (wynikających z analiz ilościowo-jakościowych oraz wiedzy dotyczącej procesów starzenia się i ich wpływu na jakość życia)
- Zastosowanie podejścia popytowego (propozycje konkretnych rozwiązań implementacyjnych wynikają z realnie istniejących potrzeb osób starszych i wiedzy w tym zakresie pozyskanej wprost od seniorów, ich opiekunów i innych podmiotów zajmujących się problematyką osób starszych w gminie/powiecie)
- Skoncentrowana jest na określonych priorytetach, możliwościach i jest akceptowana przez środowisko lokalne
- Przygotowana i wdrażana jest w sposób partycypacyjny, czyli w porozumieniu z różnymi środowiskami osób starszych, ich opiekunów, instytucji i środowisk lokalnych i ponadlokalnych, a także w wyniku wypracowanego konsensusu społecznego na poziomie całej wspólnoty lokalnej
- Celowość i elastyczność warunkują jej skuteczność (ma umożliwić realizację jasno określonego celu, a na poziomie wdrożeniowym jej zapisy muszą reagować na wpływ czynników trudnych lub niemożliwych do przewidzenia podczas jej projektowania oraz mechanizmy ich uwzględniania i modyfikacji polityki senioralnej)
- Opracowanie jej ma wymiar strategiczny, co oznacza projektowanie długookresowej sekwencji czasowej działań, wynikającej z projekcji trendów zmian demograficznych, lokalnych uwarunkowań (społecznych, ekonomicznych itp.) i w korelacji z analizą ryzyk, zagrożeń, wyzwań w zakresie zjawisk demograficznych na poziomie lokalnym.

Program lokalnej polityki senioralnej odnosi się wprost do precyzyjnie zdiagnozowanych problemów, wyzwań i potrzeb populacji seniorów z precyzyjnym uwzględnieniem jej wewnętrznych (strukturalnych) zróżnicowań. Program będzie tylko wtedy efektywny i użyteczny, jeśli jego część wdrożeniowa wynikać będzie wprost z precyzyjnie przeprowadzonej diagnozy sytuacji osób starszych w społeczności lokalnej i na jej podstawie zawierać będzie schemat działań realizacyjnych na rzecz osób starszych, który jest dopasowany do aktualnej i antycypowanej sytuacji seniorów. Proponowane w Programie działania mają nie tylko charakter teraźniejszej interwencji, ale również umożliwiają szybką i skuteczną reakcję w razie pojawienia się nowych zjawisk. Przyjęte w Programie działania powinny być zróżnicowane w zależności od wyodrębnionych na etapie diagnozy typów problemów/potrzeb określonych grup osób starszych w społeczności na podstawie przyjętych kryteriów.

Polityka senioralna zawiera w sobie następujące części:

- **opisowa** - informacje o danej społeczności lokalnej, podstawy prawne dla polityki społecznej, w tym szczególnie senioralnej, uwarunkowania lokalne i strategiczne dla polityki społecznej, w tym szczególnie senioralnej,
- **diagnostyczna** - analizy danych zastanych (statystycznych - ogólnokrajowych, regionalnych, lokalnych, innych) i jakościowych (badań własnych, dedykowanych przygotowaniu polityki senioralnej, m.in. ankiet, paneli dyskusyjnych, wywiadów, obserwacji itp),
- **wdrożeniowa** - zestaw celów, zadań, metod realizacji, realizatorów, harmonogramu realizacji itp.

Program powinien zawierać też schemat finansowania (budżetowania). Schemat ten opracowany może być o model montażu finansowego (w typie joint venture) - oznacza to partnerską partycypację w finansowaniu kosztów realizacji programu przez wszystkich zaangażowanych w jego realizację partnerów. Inny wariant schematu finansowania Programu (uproszczony) zakłada jego realizację w oparciu o (wyłącznie lub w zdecydowanym stopniu) środki publiczne (budżet gminy, inne źródła finansowe).

Celem opracowania programu lokalnej polityki senioralnej jest koordynacja na poziomie lokalnym i ponadlokalnym udzielania osobom starszym (seniorom) oraz ich rodzinom/opiekunom w miejscu ich zamieszkania systemowego wsparcia w realizacji ich potrzeb, aspiracji, a tym samym odciążenie systemu publicznej i prywatnej opieki społecznej w zakresie świadczenia wysoce jakościowych, adekwatnych do potrzeb i dedykowanych usług o charakterze lokalnym, środowiskowym i personalnym, z jednoczesnym uwzględnieniem indywidualnych uwarunkowań rodzinnych, społecznych, ekonomicznych, kulturowych, stanu zdrowia i zdolności psychofizycznych osób starszych i ich rodzin/opiekunów.

Metodologia opracowania transgranicznej polityki senioralnej na pograniczu Polski i Słowacji, a także związanych z nią polityk lokalnych czterech wspólnot lokalnych uczestniczących w projekcie pn. Samorząd przyjazny seniorom realizowanego w ramach programu Interreg Polska –Słowacja 2021-2027 wynika z **"Modelu wsparcia osób starszych w ich miejscu zamieszkania"**[2]. Model ten został opracowany przez Zespół Ekspertów ds. Osób Starszych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich w 2017 r. Realizacja działań programowych wg Modelu odbywa się w wymiarach: materialnym, organizacyjnym, społecznym. Te z kolei obejmują działania w obszarach:

- bezpieczeństwo ekonomiczne
- zdrowie
- opieka
- bezpieczeństwo w środowisku zamieszkania
- czas wolny
- edukacja
- mieszkalnictwo.

Transgraniczna polityka senioralna oraz lokalne programy zostały opracowane na podstawie tego Modelu, jednakże z uwzględnieniem lokalnych specyfik, potrzeb i uwarunkowań. Transgraniczna polityka senioralna pełni funkcje koordynujące, integrujące różne poziomy współpracy partnerów projektu, a także organizacyjne w zakresie takich działań, które są wspólne dla całego obszaru objętego realizacją projektu pn. Samorząd przyjazny seniorom

Metodologia pracy nad programem i później jego wdrażaniem skoncentrowana jest na zasadach:

- kompetencji (wiedza i doświadczenie w zakresie polityki społecznej i ekonomicznej w obszarze problematyki osób starszych)
- równości (dostępu, praw, podmiotów, jednostek)

[2] *Źródło: https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/System%20wsparcia%20os%C3%B3b%20starszych.pdf (dostęp: 28.09.2026)*

- partnerstwa (zakłada współpracę, łączenie potencjałów, zaufanie, dążenie do realizacji idei dobra wspólnego)
- partycypacji (jednolite zasady dla wszystkich zainteresowanych problematyką osób starszych)
- wkładu (merytorycznego, finansowego, organizacyjnego, technicznego)
- sieciowości (realizacja opiera się o struktury niehierarchiczne)
- koncentracji na: priorytetach, dobru wspólnym oraz efektach w wymiarze indywidualnych korzyści dla osób starszych i ich środowisk, w tym szczególnie rodzin i opiekunów.

Metodyka pracy nad powstaniem transgranicznej polityki senioralnej wykorzystywała zróżnicowane narzędzia i sposoby realizacji celów projektu. W szczególności były to:

- spotkania warsztatowe - spotkania grupowe wszystkich partnerów projektu; praca kreacyjna, wymiana inspiracji, doświadczeń, dobrych praktyk itp.
- prace grupowe wewnątrz zespołów projektowych poszczególnych Partnerów - wypracowywanie rozwiązań wynikających z prac warsztatowych, w tym konsultacje społeczne oraz warsztaty kreatywne w społecznościach lokalnych biorących udział w projekcie;
- konsultacje indywidualne (dostosowane do potrzeb każdej społeczności lokalnej, prowadzone w formie mailowej, telefonicznej, telekonferencji itp.)
- wizyty studyjne i prezentacje dobrych praktyk poszczególnych partnerów projektu, czyli najlepszych rozwiązań wpływających na poprawę jakości życia osób starszych, połączone z integracją seniorów z czterech wspólnot lokalnych uczestniczących w projekcie
- testowanie wybranych do wdrożenia dobrych praktyk innych Partnerów projektu
- szkolenia w zakresie tematycznym wynikającym z problematyki poprawy jakości życia osób starszych i ich otoczenia.

Harmonogram realizacji projektu pn. Samorząd przyjazny seniorom, dzięki któremu możliwe stało się opracowanie lokalnych i transgranicznej polityki senioralnej na pograniczu polsko-słowackim, uwzględniał następujące etapy i zadania:

- **Etap I** – Prace przygotowawcze: ustalenie wspólnego podejścia do przyjętej metody prac konsultacyjnych – maj 2025 r.
- **Etap II** – Diagnoza sytuacji osób starszych – czerwiec - sierpień 2025 r, w tym:
    - przygotowanie metodologiczne do opracowania diagnoz
    - warsztaty diagnostyczne dla Partnerów projektu z udziałem przedstawicieli środowisk senioralnych, Stary Sącz, 17 -18.06.2025 r.
    - przeprowadzenie badań ilościowych i jakościowych i przygotowanie raportów diagnostycznych
- **Etap III** – wizyty studyjne oraz identyfikacja dobrych praktyk, wrzesień – listopad 2025 r.
- **Etap IV** – przygotowanie wspólnego programu polityki senioralnej, grudzień 2025 – październik 2026 r, w tym:
    - spotkania lokalne u każdego z partnerów przygotowujące do opracowania wspólnej polityki senioralnej,
    - warsztaty strategiczne dla przedstawicieli władz lokalnych i reprezentacji środowisk senioralnych, Kraków, 12-13.03.2026 r.
    - opracowanie założeń dokumentów strategicznych dla każdej wspólnoty lokalnej

- lokalne konsultacje społeczne założeń programów polityki senioralnej, lipiec – sierpień 2026
- spotkania testujące wybrane dobre praktyki, wrzesień – październik 2026 r.
- opracowanie i wydanie programu transgranicznej polityki senioralnej dla obszaru przygranicznego PL-SK.

W efekcie podjętych działań projektowych powstały lokalne polityki senioralne, które są zróżnicowane co do treści, konkretnych sposobów realizacji oraz priorytetów, choć wszystkie one wynikają z jednego wspólnego Modelu. Pomimo tych różnic, uzasadnionych specyfikami lokalnymi wspólnot, powstały cztery dokumenty polityk senioralnych, które mają praktyczny i spójny na poziomie transgranicznym wymiar realizacyjny.

Konsekwencją opracowania i wdrażania lokalnej polityki senioralnej jest lepsza i efektywniejsza koordynacja działań na rzecz osób starszych i ich rodzin/opiekunów oraz środowiska osób starszych, jak również poprawa jakości, celowości i efektywności działań na rzecz osób starszych. Dodatkową konsekwencją wdrażania lokalnej polityki senioralnej jest lepsza celowość i adresowalność działań na rzecz osób starszych w kontekście całej społeczności lokalnej i jej specyficznych uwarunkowań, wynikającą z faktu dostrzeżenia ogromnej skali zróżnicowania potrzeb, aspiracji, doświadczeń, sytuacji społecznej i ekonomicznej, barier rozwojowych i w realizacji codziennych potrzeb życiowych osób starszych.

4. Część diagnostyczna wspólnego transgranicznego programu polityki senioralnej

4.1 Wprowadzenie metodologiczne i synteza wyników diagnoz czterech społeczności lokalnych.

Niniejszy rozdział stanowi kluczowy, operacyjno-strategiczny komponent wspólnego dokumentu transgranicznej polityki senioralnej powstałej w wyniku prac w ramach projektu pn. Samorząd przyjazny seniorom Konstrukcja rozdziału opiera się bezpośrednio na strukturze wyznaczonej w metodologicznej formatce projektu oraz na pogłębionej, porównawczej analizie czterech lokalnych dokumentów polityk senioralnych:

- Polityki Senioralnej Gminy Stary Sącz (woj. małopolskie, PL),
- Polityki Senioralnej Miasta Limanowa (woj. małopolskie, PL),
- Programu polityki na rzecz osób starszych miasta Spišská Belá, SK,
- Programu polityki na rzecz osób starszych miasta Stará Ľubovňa, SK.

Prace diagnostyczne zrealizowane przez zespoły partnerskie w latach 2025–2026 przyniosły zbiór danych ilościowych i jakościowych, obejmujących badania statystyczne (na podstawie oficjalnych danych polskich i słowackich ośrodków badawczych: GUS, ŠÚ SR oraz dane gminne), wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców (łącznie ponad 500 wypełnionych standaryzowanych kwestionariuszy badawczych), wywiady pogłębione (IDI), panele fokusowe (FGI), partycypacyjne mapowanie przestrzeni (badanie mapy odczuć / map emocjonalnych) oraz lokalne kawiarnie obywatelskie (World Café).

Poniżej przedstawione zostały tabelaryczne zestawienia wykonanych przez Partnerów projektu analizy sytuacji osób starszych w czterech wspólnotach lokalnych. Warto zwrócić uwagę na korzystanie z różnych narzędzi i podejść metodologicznych do stosowania tej samej metody diagnozy sytuacji osób starszych.

Tabela 1. Analiza ilościowa prób badawczych w samorządach partnerskich (PL, SK)

Samorząd	Kraj	Typ badania ilościowego	Liczba ankiet (N)	Udział w próbie (%)	Badania jakościowe / zasięg	Specyfika / dodatkowe wskaźniki
Gmina Stary Sącz	Polska	Badania CUS	126	25	15 sołectw + miasto	Model CUS
Miasto Limanowa	Polska	Ankiety	147	29,3	Fokusy	Wskaźnik obciążenia
Miasto Spišská Belá	Słowacja	Ankiety	94	18,8	11 grup fokusowych	Mapa odczuć (1847 gł.)
Miasto Stará Ľubovňa	Słowacja	Ankiety	134	26,7	Fokus (11 os.)	Partnerstwo 15 podmiotów
RAZEM / SUMA			**501**	**100**		

Oprac. własne na podstawie raportów diagnostycznych Partnerów

Kolejna tabela prezentuje wykres obrazujący analizy statystyczne wykonane przez Partnerów projektu z użyciem metody ankietowania osób starszych.

Wykres 1. Liczba zrealizowanych ankiet przez poszczególnych Partnerów projektu (w szt.)

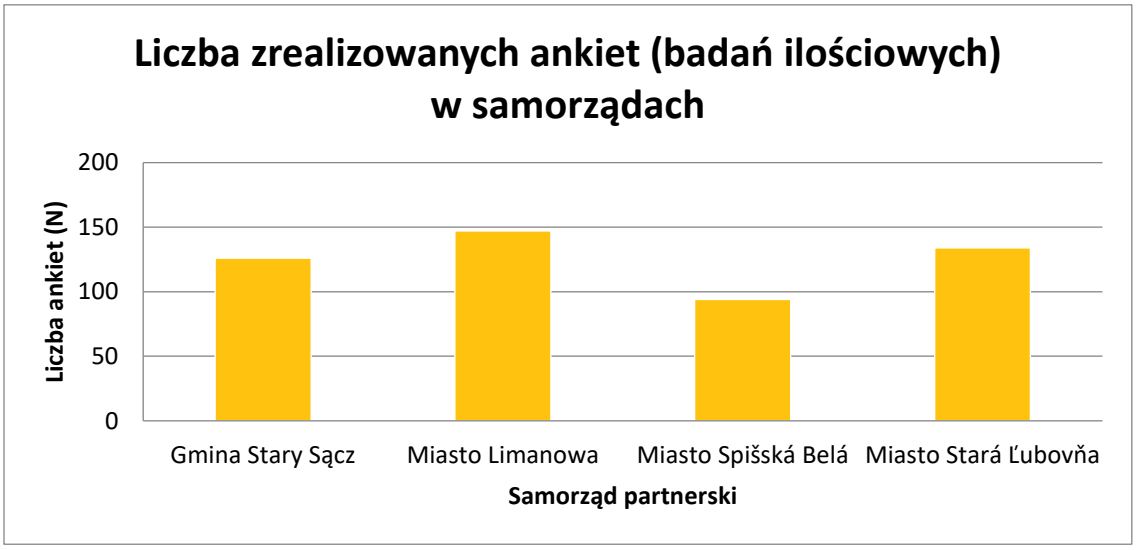

Oprac. własne na podstawie raportów diagnostycznych Partnerów

Szczegółowe analizy i dane dotyczące prowadzonych prac analitycznych i lokalnych diagnoz sytuacji osób starszych u Partnerów projektu pn. Samorząd przyjazny seniorom znajdują się w dostępnych dokumentach lokalnych polityk senioralnych przygotowanych przez każdego z Partnerów z osobna według tej samej metodologii i według tego samego formatu. W tym dokumencie transgranicznej polityki senioralnej prezentujemy wyłącznie syntetyczne zestawienie diagnostyczne w postaci wniosków wspólnych dla czterech wspólnot lokalnych i dwóch samorządów regionalnych (Województwo Małopolskie i Kraj Presovski).

Na podstawie dokonanych analiz lokalnych i regionalnych opracowane zostały wnioski charakteryzujące sytuację osób starszych w tej części Europy, czyli na pograniczu polsko-słowackim.

WSPÓLNY TRANSGRANICZNY MIANOWNIK DEMOGRAFICZNY I SPOŁECZNY

- Postępujące starzenie populacji (odsetek seniorów od 14,3% do 26,4%, dynamika wzrostowa)
- Zjawisko zaawansowanej feminizacji starości oraz nadreprezentacja jednoosobowych gospodarstw domowych
- Poważna bariera informacyjna, luka cyfrowa oraz deficyty w dostępności transportowej
- Wspólna hierarchia potrzeb:

1. Zdrowie/Rehabilitacja,
2. Opieka domowa,
3. Bezpieczeństwo

Porównawcza synteza demograficzna

Pomimo zróżnicowanego charakteru morfologicznego jednostek (gmina miejsko-wiejska o rozproszonej strukturze osadniczej w Starym Sączu, zwarte miasto subregionalne w Limanowej, ośrodek podtatrzański o profilu turystyczno-przemysłowym w Spišskiej Belej oraz historyczne miasto powiatowe Górnego Spisza w Starej Ľubovni), dynamika procesów demograficznych wykazuje uderzającą tożsamość strukturalną.

Poniższa tabela zawiera podsumowanie wskaźników i parametrów branych pod uwagę w analizie sytuacji osób starszych we wszystkich czterech samorządach partnerskich. Analiza ta wskazuje na konieczność zrewidowania dotychczasowych działań w zakresie polityki społecznej w tych samorządach i większego uwzględnienia w nich zróżnicowanych potrzeb osób starszych oraz warunków lokalnych, prawnych, materialnych i ekonomicznych oraz społecznych i instytucjonalnych będących w dyspozycji poszczególnych Partnerów.

Tabela 2. Porównawcze zestawienie wskaźników i parametrów demograficznych w samorządach partnerskich

Wskaźnik / Parametr demograficzny	Gmina Stary Sącz (PL)	Miasto Limanowa (PL)	Miasto Spišská Belá (SK)	Miasto Stará Ľubovňa (SK)
Liczba ludności ogółem	23 480 (stan 2025)	14 298 (stan 2024)	6 661 (stan 2024)	15 651 (stan 2025)
Liczba / odsetek osób starszych	5 336 os. (60+) = 22,7%	3 782 os. (60+) = 26,4%	954 os. (65+) = 14,3% (60+: ok. 21%)	3 518 os. (60+) = 22,5%
Dynamika przyrostu seniorów	+12,9% w latach 2020–2025 (wzrost z 4 728 do 5 336)	+5,0% w latach 2022–2024; prognoza 2050: 34%	+32,0% w latach 2015–2024 (wzrost z 724 do 954 os.)	Wzrost o niemal 1 000 osób 60+ w ostatniej dekadzie
Feminizacja starości	Przewaga kobiet w grupach 70+; nadreprezentacja w badaniach	51,2% ogółem; w próbie ankietowej kobiety stanowiły 74,1%	Przewaga kobiet 65+; w badaniach jakościowych 75,5% kobiet	W populacji 60+ kobiety to 55,9%; w badaniach 72,4% kobiet
Wskaźnik obciążenia demograficznego	Systematyczny spadek frakcji produkcyjnej (z 60,3% do 57,8%)	Wzrost z 37 (2022) do 41 (2024) osób poprodukcyjnych na 100 produkcyjnych	Wskaźnik starzenia wzrósł z 59,9 (2015) do 79,0 (2024) na 100 dzieci	Relacja seniorów (60+) do ludności produkcyjnej wynosi aż 40,2%
Dynamika migracyjna ogółem	Depopulacja (-1,09% w 5 lat); ubytek mieszkańców w wieku mobilnym	Stabilna populacja ogólna z tendencją odpływu ludzi młodych	Ujemne saldo migracji (-13,1‰ emigracja vs 12,3‰ imigracja)	Spadek liczby mieszkańców o ok. 680 osób w ciągu minionych 10 lat

Oprac. własne na podstawie raportów diagnostycznych Partnerów

Z prowadzonych analiz w gminach wyraźnie widać, że udział osób starszych w populacji mieszkańców jest mniejszy niż np. w dużych miastach (w Krakowie np. zbliża się do 30%). Jednakże nie zwalnia to z obowiązku zauważenia, że starzenie się współcześnie to proces niezwykle nie jednowymiarowy, a osiągnięcia w medycynie i poziomie życia ogółu mieszkańców powodują zmiany w zakresie potrzeb osób starszych oraz wymogów co do ich zaspokajania. Oznacza to konieczność zwracania większej uwagi na tę zróżnicowaną wewnętrznie grupę społeczną w projektowaniu wszelkich polityk publicznych, a także rozwiązań instytucjonalnych i infrastrukturalnych. Analiza trendów długofalowych wskazuje na rosnące znaczenie tej kategorii populacji bez względu na wielkość i typ samorządu lokalnego.

Wykres 2. Udział osób starszy w populacji mieszkańców w gminach partnerskich (w liczbach bezwzględnych)

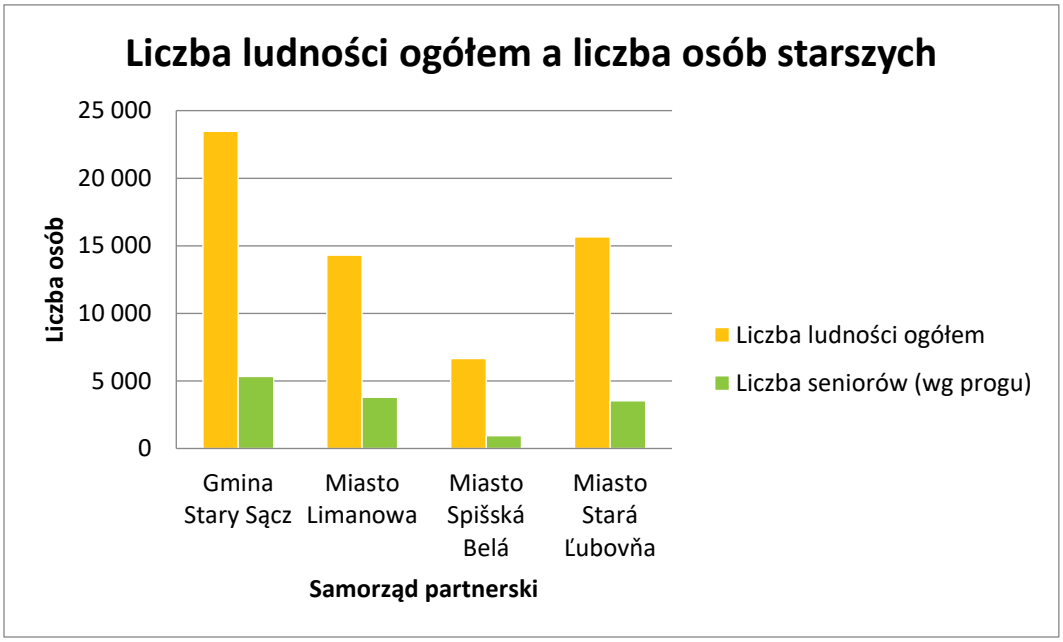

Oprac. własne na podstawie raportów diagnostycznych Partnerów

Wykres 3. Odsetek osób starszych w populacji mieszkańców poszczególnych samorządów partnerskich

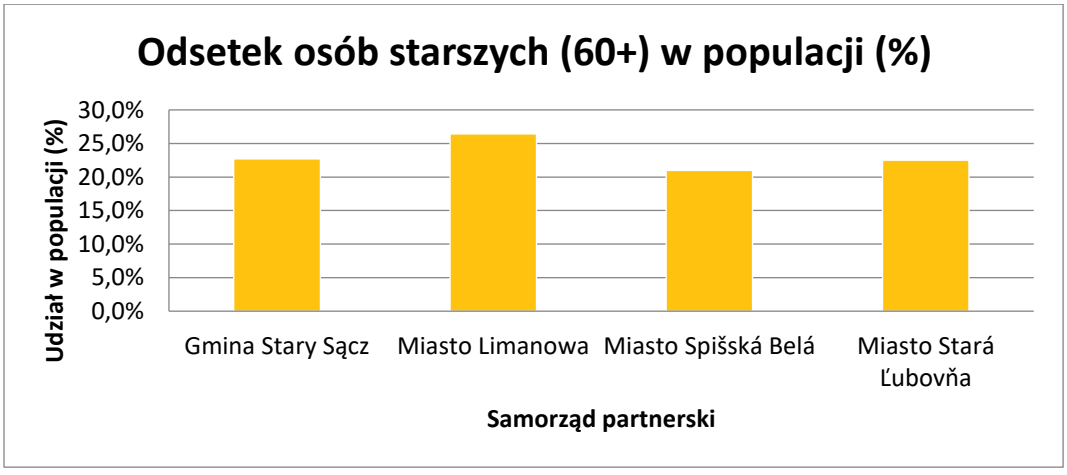

Oprac. własne na podstawie raportów diagnostycznych Partnerów

Z zestawienia jednoznacznie wynika, że cały obszar transgraniczny wkracza w fazę zaawansowanego starzenia się społeczności lokalnych uczestniczących w projekcie SPS. O ile w ubiegłych dekadach osoby starsze stanowiły grupę relatywnie nieliczną, o tyle obecnie stają się one dominującym segmentem mieszkańców determinującym wydolność systemów opiekuńczych, obciążenie infrastruktury miejskiej oraz kondycję budżetów komunalnych, a także wymuszają zmianę podejścia do zarządzania sprawami publicznymi, w tym w szczególności dostępnością do usług publicznych. Sytuacja ta ma wpływ na zmianę paradygmatów myślenia i zarządzania – w obecnym podejściu konieczne jest dostrzeganie i wzmacnianie potencjałów osób starszych przy zachowaniu zróżnicowanego i zindywidualizowanego podejścia do bardzo różnorodnej wewnętrznie grupy seniorów.

4.2 Jakościowy obraz potrzeb i barier – wnioski z badań lokalnych.

Szczegółowa analiza raportów diagnostycznych wszystkich 4 samorządów lokalnych pozwala na sformułowanie czterech fundamentalnych osi problemowych wspólnych dla społeczności polsko-słowackich:

- Bezwzględny prymat zdrowia i opieki geriatryczno-rehabilitacyjnej:

W każdej z czterech wspólnot lokalnych seniorzy wskazali zdrowie jako sprawę nadrzędną (Limanowa: 89,8% wskazań pozytywnych; Stary Sącz: 52 na 54 ankietowanych oceniających zdrowie jako priorytet; Spišská Belá i Stará Ľubovňa: kluczowy temat paneli fokusowych). Główne deficyty dotyczą:

- drastycznego braku lekarzy geriatrów i specjalistów chorób przewlekłych,
- wielomiesięcznych kolejek do fizjoterapii i zabiegów rehabilitacyjnych,
- braku zorganizowanego pomostu opiekuńczego po hospitalizacji (zjawisko „wypisu seniora w próżnię", silnie podniesione w Starej Ľubovni).

- Syndrom niewidzialności i izolacji osób samotnych:

We wszystkich analizowanych społecznościach blisko połowa seniorów prowadzi gospodarstwa jednoosobowe. Narastającym problemem jest samotność społeczna i psychiczna. Seniorzy zgłaszają potrzebę wsparcia w prozaicznych czynnościach dnia codziennego (m.in. drobne naprawy techniczne w domu, pomoc w zakupach, dostarczanie ciepłego posiłku) oraz tęsknotę za relacjami społecznymi. O ile seniorzy zrzeszeni w klubach i stowarzyszeniach (np. JDS na Słowacji czy UTW w Polsce) radzą sobie lepiej, o tyle samorządy nie posiadają zintegrowanych narzędzi docierania do „seniorów ukrytych" – niesamodzielnych i zamkniętych w domach.

- Bariery przestrzenne, architektoniczne i komunikacyjne:

Partycypacyjne badania przestrzenne (w tym bezprecedensowa mapa odczuć w Spišskiej Belej, w ramach której 94 seniorów naniosło aż 1 847 punktowych wskazań oraz warsztaty diagnostyczne w Limanowej i Starym Sączu) uwidoczniły zjawisko wykluczenia przestrzennego, w szczególności zaś:

- brak ciągłości bezpiecznych chodników, wysokie krawężniki i brak poręczy przy podejściach i schodach,
- brak dostępności architektonicznej kluczowych obiektów publicznych (urzędów miejskich, przychodni, placówek pocztowych),
- brak ławek z profilowanymi oparciami na trasach spacerowych oraz brak ogólnodostępnych, bezbarierowych toalet publicznych,
- poczucie zagrożenia wywołane niekontrolowanym ruchem hulajnóg elektrycznych i rowerów na ciągach pieszych oraz brakiem doświetlenia przejść dla pieszych.

- Paradoks informacyjno-komunikacyjny:

Wszystkie biorące udział w projekcie pn. Samorząd przyjazny seniorom samorządy lokalne zwracają uwagę na to, iż coraz więcej miejsca i kosztów przeznaczają na informacje dla osób starszych (w wieku senioralnym). Zarówno w Polsce, jak i na Słowacji badania ankietowe obnażyły jednak zaskakująco wysoki odsetek odpowiedzi „nie mam zdania" lub ocen wskazujących na brak wiedzy o ofercie samorządowej (w Spišskiej Belej ponad 50% respondentów nie potrafiło ocenić działań miasta; w Limanowej co czwarty badany nie posiadał wiedzy o ofercie). Seniorzy są odcięci od informacji publikowanych wyłącznie w kanałach cyfrowych (strony www, media społecznościowe). Równolegle zdiagnozowano brak spójnych, drukowanych przewodników oraz brak bezpośredniego punktu pierwszego kontaktu w urzędach.

5. Część wdrożeniowa wspólnego transgranicznego programu polityki senioralnej

5.1 Agenda polityki senioralnej

Przeprowadzona analiza sytuacji osób starszych w czterech wspólnotach lokalnych Partnerów projektu pn. Samorząd przyjazny seniorom, wzmocniona dodatkowo spotkaniami konsultacyjnymi z udziałem przedstawicieli różnych lokalnych środowisk, w tym szczególnie reprezentujących osoby starsze, pozwoliła postawić diagnozę osób starszych. Ona zaś stała się podstawą do opracowania agendy wdrożeniowej lokalnych polityk senioralnych, a także transgranicznej. Okazuje się bowiem, że problematyka osób starszych – ich potrzeb, aspiracji, sytuacji itp. – jest tak bardzo złożona, że przekracza często nie tylko kompetencje formalne, ale też nawet możliwości pojedynczych osób, środowisk, a nawet samorządów. Dlatego ważnym wnioskiem z prac czterech zespołów samorządowych pod kierunkiem wysokiej klasy ekspertów lokalnych, opracowały - prócz lokalnych polityk senioralnych - zestaw rekomendacji dla koordynacji działań na rzecz osób starszych w wymiarze ponad lokalnym oraz transregionalnym na pograniczu Polski i Słowacji.

Transgraniczna Polityka Senioralna definiuje wielopoziomowy model interwencji publicznej, w którym działania na poziomie mikro (gminy i miasta) uzupełniają się harmonijnie ze strategicznymi funkcjami koordynacyjnymi i finansowymi na poziomie regionalnym (Województwo Małopolskie i Prešovský samosprávny kraj).

Agenda transgranicznej polityki senioralnej oraz lokalnych polityk senioralnych została zbudowana według następującego schematu.

Wykres 4. Struktura logiczna dokumentu polityki senioralnej (transgranicznej i lokalnych)

Oprac. własne

WIZJA STRATEGICZNA – wyobrażony stan transgranicznej przestrzeni przyjaznej osobom starszym

MISJA – filozofia (specyficzny, charakterystyczny sposób) podejścia do realizacji polityki publicznej; wyznacza zestaw wartości i kluczowych zasad, jakimi kierować się będą realizatorzy tej polityki

CEL STRATEGICZNY/GŁÓWNY – docelowy opis rzeczywistości warunkujący podjęcie określonych działań w zakresie wyznawanych wartości i przyjętych zasad realizacji

CELE OPERACYJNE – składowe części (etapy) w dążeniu do ustalonych celów głównych oraz wizji w granicach przyjętej misji realizacji polityki publicznej; mierzalne, osiągalne, adekwatne, klarowne, realistyczne.

OBSZARY WSPARCIA – przyjęte priorytety w realizacji polityki publicznej

DZIAŁANIA/ZADANIA – konkretne sposoby realizacji polityki publicznej, dzięki którym osiąga się założone cele w ramach ustalonych priorytetów w granicach przyjętej filozofii służące zbliżaniu się do osiągnięcia stanu docelowego, czyli określonej wizji życia osób starszych na obszarze realizacji projektu SPS.

Poniżej znajdują się opisy przyjętych do realizacji poszczególnych elementów polityki senioralnej na poziomie transgranicznym. Przyjęto za docelowy horyzont czasowy rok 2035, oczywiście. możliwością przesuwania go poza wyznaczoną granicę, jednakże dopiero po koniecznym dokonaniu ewaluacji realizacji i uwzględnieniu nowych zjawisk, niemożliwych do przewidzenia obecnie

5.2 Struktura logiczna wspólnego transgranicznego programu polityki senioralnej

Wizja

Społeczność szanująca seniorów, przyjazna otwarta, która oferuje bezpieczną przestrzeń do aktywnego i godnego życia.

Misja

Aby jesień życia była radością, tworzymy bezpieczną przestrzeń, oferujemy szeroką sieć usług społecznych i opieki zdrowotnej, wspieramy aktywne i godne życie seniorów.

CEL GENERALNY (STRATEGICZNY) POLITYKI SENIORALNEJ

Budowa trwałego partnerstwa regionalno-lokalnego gwarantującego seniorom bezpieczeństwo, zdrowie, godność i realny wpływ na decyzje publiczne

CELE OPERACYJNE POLITYKI SENIORALNEJ

Podnoszenie jakości życia i poczucia bezpieczeństwa osób starszych na obszarze polsko-słowackiego pogranicza

Wdrożenie zintegrowanego systemu współpracy partnerskiej w zakresie realizacji usług społecznych, kulturalnych, edukacyjnych, rekreacyjnych i zdrowotnych na obszarze pogranicza polsko-słowackiego

Wizja rozwoju transgranicznego pogranicza przyjaznego seniorom.

Pogranicze polsko-słowackie (obejmujące w szczególności subregiony nowosądecki i limanowski oraz Preszowski i spiski) stanowi do 2035 roku zintegrowaną, solidarną i bezpieczną przestrzeń społeczną, w której starość jest postrzegana jako wartościowy etap życia, a seniorzy mają zagwarantowane warunki do niezależnego, zdrowego i godnego funkcjonowania w swoim dotychczasowym środowisku domowym. Różnice instytucjonalne i bariery graniczne zostały zniwelowane przez wspólne standardy usług opiekuńczych, transgraniczne sieci wsparcia oraz stałą wymianę kapitału społecznego i kulturowego.

Misja Programowa

Wspólne działanie samorządów regionalnych (Województwo Małopolskie, Prešovský Samosprávny Kraj) oraz lokalnych (Stary Sącz, Limanowa, Spišská Belá, Stará Ľubovňa) ukierunkowane na likwidację wykluczenia

komunikacyjnego, przestrzennego, zdrowotnego i informacyjnego osób starszych, budowanie mostów międzypokoleniowych oraz kreowanie innowacyjnych, środowiskowych form opieki i partycypacji obywatelskiej.

Cel Strategiczny Programu

Wdrożenie skoordynowanego systemu wsparcia środowiskowego, profilaktyki zdrowotnej, przestrzeni bez barier oraz zinstytucjonalizowanej partycypacji społecznej do 2035 roku, służące trwałej poprawie jakości, godności i bezpieczeństwa życia mieszkańców w wieku senioralnym na obszarze polsko-słowackiego pogranicza

Cele operacyjne i zasady realizacji

5.3 Matryca priorytetów i działań wdrożeniowych – szczegółowy opis obszarów

Cele operacyjne przenikają wszystkie obszary tematyczne i stanowią warunek konieczny powodzenia całej interwencji publicznej. W trakcie prac projektowych uzgodniono, że w ramach podjętych działań dążyć się będzie do aktywnego włączenia środowisk senioralnych w procesy współdecydowania, planowania i ewaluacji polityk publicznych na szczeblu lokalnym i regionalnym. Obejmuje to m.in. utworzenie Rad Seniorów w jednostkach, gdzie dotąd ich brakowało (Spišská Belá, Stará Ľubovňa), powołanie koordynatorów polityki senioralnej w każdym urzędzie oraz utworzenie Polsko-Słowackiej Sieci Rad Seniorów. Jednocześnie podejmowane działania realizacyjne będą nakierowane na osiągnięcie uniwersalnej dostępności (w rozumieniu przepisów WHO i Unii Europejskiej oraz przełamywanie barier komunikacyjnych. W szczególności zaś chodzi o zagwarantowanie seniorom bezwzględnego prawa do informacji i przestrzeni poprzez projektowanie uniwersalne (zgodnie z koncepcją miast przyjaznych starzeniu się WHO), usuwanie barier fizycznych w budynkach i na ciągach pieszych oraz prowadzenie polityki komunikacyjnej w modelu dwutorowym (równoczesne stosowanie narzędzi cyfrowych i tradycyjnych form papierowo-bezpośrednich).

Poniższa matryca stanowi rdzeń Agendy. Obejmuje 7 kluczowych obszarów merytorycznych zdefiniowanych w formatce projektu, wzbogaconych o cele szczegółowe, precyzyjnie skorelowane działania wspólne dla czterech społeczności lokalnych oraz komplementarne zadania dla Samorządu Województwa Małopolskiego i Samorządowego Kraju Preszowskiego (PSK).

Obszar I: Bezpieczeństwo Ekonomiczne i Srebrna Gospodarka		
Cele szczegółowe		**Zintegrowane działania wspólne**
1.	I.1. Zwiększenie ochrony dochodowej i ograniczenie kosztów utrzymania gospodarstwo domowych seniorów. I.2. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa prawnego i wiedzy finansowo-konsumenckiej starszych mieszkańców. I.3. Pobudzanie elastycznych form aktywności zawodowej seniorów oraz rozwój lokalnej i regionalnej srebrnej gospodarki.	Działanie I.1.1 Wdrożenie Transgranicznej Karty Seniora
		Działanie I.1.2.Sieć Lokalnych Punktów Poradnictwa Prawnego, Obywatelskiego i Finansowego.
		Działanie I.1.3. Rozwój inicjatyw sąsiedzkiej wymiany rzeczowej i pomocy żywnościowej.
		Działanie I.1.4. Program wspierania elastycznej aktywności zawodowej i doradztwa zawodowego.
		Działanie I.1.5. Transgraniczne i lokalne/regionalne konkursy „Pracodawca Przyjazny Wiekowi+”

Obszar II: Zdrowie, profilaktyka i opieka geriatryczna		
Cele szczegółowe		**Zintegrowane działania wspólne**
2.	Cel II.1: Wydłużenie lat życia w zdrowiu i pełnej sprawności psychofizycznej w wyniku powszechnego dostępu do profilaktyki i aktywności ruchowej. Cel II.2: Poprawa dostępności specjalistycznej opieki geriatrycznej, rehabilitacyjnej oraz wsparcia dla osób z zaburzeniami otępiennymi. Cel II.3: Wdrożenie transgranicznego zintegrowanego systemu wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego i wyrobów medycznych.	Działanie II.1.1. Całoroczny Transgraniczny Program Aktywności Ruchowej „Sprawny Senior Pogranicza”.
		Działanie II.1.2: Transgraniczne „Dni Zdrowia Seniora” i Mobilne Punkty Badań Przesiewowych.
		Działanie II.1.3: Partnerstwo pomiędzy szpitalami i rozwój wspólnych konsultacji geriatrycznych.
		Działanie II.1.4: Sieć Komunalnych Wypożyczalni Sprzętu Rehabilitacyjnego i Medycznego.
		Działanie II.1.5: Program psychoedukacji i wsparcia w zaburzeniach poznawczych.
Obszar III: Opieka w miejscu zamieszkania		
Cele szczegółowe		**Zintegrowane działania wspólne**
3.	Cel III.1: Rozwój zintegrowanych, wysokiej jakości usług opiekuńczych i asystenckich świadczonych bezpośrednio w środowisku domowym seniora. Cel III.2: Wdrożenie transgranicznego standardu koordynowanej opieki postszpitalnej. Cel III.3: Rozbudowa infrastruktury opieki dziennej oraz kompleksowego systemu wsparcia i opieki wytchnieniowej dla opiekunów nieformalnych.	Działanie III.1.1: Rozwój Środowiskowych Usług Opiekuńczych i Asystentury Osobistej.
		Działanie III.1.2: Wdrożenie Procedury „Bezpieczny Powrót ze Szpitala do Domu”.
		Działanie III.1.3: Standaryzacja i rozbudowa Dziennych Domów i Ośrodków Pobytu Seniora.
		Działanie III.1.4: Komunalny system dostarczania ciepłych posiłków.
		Działanie III.1.5: Program Wsparcia Opiekunów Faktycznych i Opieka Wytchnieniowa.
		Działanie III.1.6: Rozwój Sieci Wolontariatu Sąsiedzkiego i Banków Czasu.

Obszar IV: Bezpieczeństwo w środowisku zamieszkania i przestrzeń publiczna bez barier		
Cele szczegółowe		**Zintegrowane działania wspólne**
4.	Cel IV.1: Poprawa bezpieczeństwa zdrowotno-ratunkowego seniorów w miejscu zamieszkania, w tym m.in. wdrożenie narzędzi teleopieki i standardów ratunkowych. Cel IV.2: Dostosowanie przestrzeni publicznej, infrastruktury komunalnej i transportowej do zasad uniwersalnego projektowania. Cel IV.3: Zwiększenie odporności seniorów na przestępczość, wyłudzenia i zagrożenia w ruchu drogowym.	Działanie IV.1.1: Wdrożenie Programu „Koperta Życia”.
		Działanie IV.1.2: Rozwój Zintegrowanych Systemów Teleopieki (Przycisk SOS)
		Działanie IV.1.3: Komunalny Program Likwidacji Barier Architektonicznych i Przestrzennych.
		Działanie IV.1.4: Inwestycje w „Przyjazną Infrastrukturę Spoczynkową”.
		Działanie IV.1.5: Bezpieczeństwo Osobiste i Ruchu Drogowego – Korpus „Seniorów Prewentystów”.
Obszar V: Czas wolny, kultura i integracja międzypokoleniowa		
Cele szczegółowe		**Zintegrowane działania wspólne**
5	Cel V.1: Wzbogacenie i skoordynowanie oferty kulturalnej, rekreacyjnej i artystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów o ograniczonej mobilności. Cel V.2: Budowanie trwałych więzi międzypokoleniowych i transferu wiedzy pomiędzy seniorami a dziećmi i młodzieżą. Cel V.3: Rozwój transgranicznej turystyki senioralnej i wspólnego odkrywania dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego pogranicza.	Działanie V.1.1: Cykliczne Transgraniczne Dni Seniora i Festiwal Twórczości Dojrzałej.
		Działanie V.1.2: Program Integracji Międzypokoleniowej „Mosty Pokoleń”.
		Działanie V.1.3: Transgraniczny Program Turystyki Społecznej i Krajoznawczej.
		Działanie V.1.4: Innowacyjna Ergoterapia Miejska – Program „Adoptuj Wysepkę / Rabatę Kwiatową”.
		Działanie V.1.5: Program Aktywizacji Mężczyzn Seniorów.

Obszar VI: Edukacja, kształcenie ustawiczne i kompetencje cyfrowych		
Cele szczegółowe		**Zintegrowane działania wspólne**
6	Cel VI.1: Utworzenie i rozwój sieci Uniwersytetów Trzeciego Wieku na terenie słowackich partnerów w oparciu o polskie dobre praktyki. Cel VI.2: Systemowa redukcja wykluczenia cyfrowego poprzez podniesienie praktycznych kompetencji technologicznych seniorów. Cel VI.3: Rozwój edukacji zdrowotnej, obywatelskiej, historycznej i ekologicznej w formacie kształcenia ustawicznego.	Działanie VI.1.1: Transfer polskich doświadczeń i utworzenie UTW w Starej Ľubovni i Spišskiej Belej.
		Działanie VI.1.2: Transgraniczna Akademia Kompetencji Cyfrowych Seniora.
		Działanie VI.1.3: Punkty Pierwszej Pomocy Cyfrowej w Bibliotekach Publicznych.
		Działanie VI.1.4: Program Edukacji Ekologicznej i Ochrony Przyrody Pogranicza.
		Działanie VI.1.5: Transgraniczna Szkoła Językowa (nauka języka polskiego i słowackiego).
Obszar VII: Mieszkalnictwo przyjazne starzeniu się i nowoczesne technologie domowe		
Cele szczegółowe		**Zintegrowane działania wspólne**
7	Cel VII.1: Dostosowanie tradycyjnych mieszkań osób starszych do spadającej sprawności fizycznej w celu jak najdłuższego pobytu we własnym domu. Cel VII.2: Wdrożenie powszechnej usługi drobnych napraw domowych dla osób starszych i samotnych. Cel VII.3: Rozwój zasobów komunalnego mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego i senioralnego w samorządach partnerskich.	Działanie VII.1.1: Transgraniczny Program Pomocy Domowej „Złota Rączka dla Seniora”.
		Działanie VII.1.2: Program Dotacyjny Adaptacji Mieszkań „Bezpieczna Łazienka Seniora”.
		Działanie VII.1.3: Rozwój Zasobów Mieszkań Wspomaganych i Komunalnych Mieszkań Najmu.
		Działanie VII.1.4: Wdrożenie elementów „inteligentnego domu”

OBSZAR I : BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE I SREBRNA GOSPODARKA

1. Diagnoza obszaru i uzasadnienie

Badania ankietowe w Limanowej i Starym Sączu wykazały, że bezpieczeństwo ekonomiczne plasuje się w ścisłej czołówce priorytetów (ponad 89% wskazań). Z kolei w Spišskiej Belej i Starej Ľubovni seniorzy zwracali uwagę

na rosnące koszty mediów, opłat komunalnych, leków i wyżywienia, a także na drastyczne zagrożenie ubóstwem wśród osób samotnych po stracie współmałżonka. Równolegle zdiagnozowano zjawisko narastającej podatności osób starszych na agresywny marketing, wyłudzenia finansowe, oszustwa telefoniczne i parabankowe oraz wykluczenie ze współczesnego obrotu bezgotówkowego.

2. Cele szczegółowe w obszarze

Cel I.1: Zwiększenie ochrony dochodowej i ograniczenie kosztów utrzymania gospodarstw domowych seniorów.

Cel I.2 Podniesienie poziomu bezpieczeństwa prawnego i wiedzy finansowo-konsumenckiej starszych mieszkańców.

Cel I.3: Pobudzanie elastycznych form aktywności zawodowej seniorów oraz rozwój lokalnej i regionalnej srebrnej gospodarki.

3. Zintegrowane działania wspólne dla czterech społeczności lokalnych

1. Transgraniczna Karta Seniora - wzajemne honorowanie ulg np. w instytucjach kultury, transporcie publicznym, miejscach wypoczynku, rekreacji, rehabilitacji itp.)
2. Lokalne punkty bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego i prawnego
3. Mobilne rynki i sąsiedzka wymiana dóbr (jak np. inicjatywa „Beľan Beľanovi" Spišska Bela)
4. Program wspierania elastycznej aktywności zawodowej i doradztwa zawodowego.
5. Transgraniczne i lokalne/regionalne konkursy „Pracodawca Przyjazny Osobom60+"

Działanie I.1.1: Wdrożenie Transgranicznej Karty Seniora SPS

Partnerzy lokalni powiążą istniejące systemy zniżek (np. StaryDobrySącz 2.0, ulgi w Limanowej, zniżki w Spišskiej Belej i Starej Ľubovni) w wspólny system transgraniczny. Karta będzie uprawniać seniorów z 4 miast do tożsamych ulg w instytucjach kultury, obiektach sportowo-rekreacyjnych (pływalnie, muzea, galerie) oraz w sieci lokalnych przedsiębiorstw handlowo-usługowych, które przystąpią do programu.

Działanie I.1.2: Sieć Lokalnych Punktów Poradnictwa Prawnego, Obywatelskiego i Finansowego.

Uruchomienie w siedzibach urzędów gmin, instytucji kultury oraz ośrodków dziennych dyżurów radców prawnych i doradców finansowych, ukierunkowanych na przeciwdziałanie oszukańczym umowom (m.in. pokazy garnków, fotowoltaika, fałszywe pożyczki), bezpieczne zarządzanie majątkiem (spadki, darowizny, renty dożywotnie) oraz obronę przed wyłudzeniami.

Działanie I.1.3: Rozwój inicjatyw sąsiedzkiej wymiany rzeczowej i pomocy żywnościowej.

- Przeniesienie i upowszechnienie w Polsce sprawdzonych słowackich rozwiązań: akcji „Beľan Beľanovi" (miejski punkt wymiany sprawnych mebli, sprzętu AGD i wyposażenia domowego dla seniorów w potrzebie) oraz akcji „*Koľko lásky sa zmestí do krabice od topánok*" (paczki rzeczowo-higieniczne).
- Wdrożenie zorganizowanych punktów redystrybucji nadwyżek żywności (lodówki społeczne, jadłodzielnie) przy placówkach wsparcia dziennego w Słowacji.

Działanie I.1.4: Program wspierania elastycznej aktywności zawodowej i doradztwa zawodowego.

Nawiązanie systemowego dialogu z lokalnymi wytwórcami, cechami rzemiosł i przedsiębiorcami. Organizacja dorocznych forów gospodarczych promujących zatrudnianie seniorów w niepełnym wymiarze czasu (jako mentorów, instruktorów praktycznej nauki zawodu, konsultantów).

Działanie I.1.5: Transgraniczne i lokalne/regionalne konkursy „Pracodawca Przyjazny Wiekowi+"

Organizowanie cyklicznych konkursów o certyfikat „Pracodawca Przyjazny Wiekowi".

4. Zadania dla Samorządu Województwa Małopolskiego

- Opracowanie i koordynacja Małopolskiego Programu Certyfikacji Srebrnej Gospodarki, stymulującego mikroprzedsiębiorstwa do tworzenia dedykowanych produktów i usług dla osób starszych w obszarach przygranicznych (turystyka zdrowotna, usługi rehabilitacyjne, adaptacja mieszkań).

- Zabezpieczenie regionalnych mechanizmów dotacyjnych w ramach Programu Strategicznego „Srebrna Małopolska 2030” na tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze przedsiębiorczości społecznej zatrudniającej seniorów.
- Koordynacja regionalnych kampanii medialnych i edukacyjnych ostrzegających przed cyberoszustwami, manipulacjami rynkowymi i nieuczciwymi praktykami bankowo-ubezpieczeniowymi.

5. Zadania dla Samorządowego Kraju Preszowskiego (PSK)

- Harmonizacja regionalnych ram prawnych i wsparcie metodologiczne dla gminnych przedsiębiorstw społecznych (*obecné sociálne podniky*) na Słowacji w zakresie zatrudniania osób w wieku przedemerytalnym i emerytalnym.
- Integracja wojewódzkich i krajowych systemów taryfowych transportu zbiorowego (w ramach zintegrowanego systemu IDS Východ) w celu zagwarantowania spójnych, transgranicznych taryf ulgowych dla seniorów przemieszczających się pomiędzy Preszowem, Starą Ľubovnią a granicą polską.
- Utworzenie bazy regionalnych dobrych praktyk z zakresu ekonomii senioralnej i transfer wiedzy do mniejszych jednostek samorządowych Górnego Spisza i Szarysza.

OBSZAR II: ZDROWIE, PROFILAKTYKA I OPIEKA GERIATRYCZNA

1. Diagnoza obszaru i uzasadnienie

Zdrowie to najwyższy priorytet zdiagnozowany we wszystkich czterech jednostkach. Seniorzy w Limanowej i Starym Sączu w ponad 70% wskazywali na dramatyczny brak dostępu do lekarzy specjalistów i rehabilitacji. W Spišskiej Belej aż 42,6% seniorów oceniło bezpieczeństwo zdrowotne jako zdecydowanie złe, postulując dostęp do basenu rehabilitacyjnego, turnusów leczniczych i badań przesiewowych. Z kolei w Starej Ľubovni podniesiono problem deficytu poradni geriatrycznych, konieczności wielomiesięcznego oczekiwania na wizyty oraz braku wsparcia w domach dla pacjentów ze schorzeniami neurodegeneracyjnymi (Alzheimer, demencja).

Na podstawie wyników diagnozy oraz przeprowadzonych konsultacji eksperckich, proponuje się rozwiązanie, które może być adekwatną odpowiedzią na zgłoszone problemy. Warunkiem koniecznym jest przy tym analiza możliwości prawnych, organizacyjnych i po stronie zasobów kadr u każdego z Partnerów projektu.

Tabela.3. Transgraniczna ścieżka wsparcia geriatrycznego osób starszych

Etap / Filar opieki	Zakres interwencji i realizowane działania	Ośrodki / Zasięg
I. Profilaktyka pierwotna	• Zajęcia ruchowe (gimnastyka ogólnousprawniająca, nordic walking) • Edukacja zdrowotna i doradztwo dietetyczne • Pływalnie i zabiegi hydroterapeutyczne • Ergoterapia i terapia zajęciowa w parkach miejskich	Lokalne samorządy partnerskie
II. Wczesna diagnostyka	• Transgraniczne „Białe Niedziele” (profilaktyczne badania przesiewowe: krew, glukoza, ciśnienie, pomiary antropometryczne) • Wczesne badania przesiewowe funkcji poznawczych i pamięci (profilaktyka demencji)	Obszar transgraniczny / polsko-słowacki
III. Rehabilitacja i wsparcie	• Koordynacja dostępu do stacjonarnej i ambulatoryjnej opieki geriatrycznej • Tworzenie i prowadzenie samorządowych wypożyczalni sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego	Limanowa, Stará Ľubovňa (w każdym mieście partnerskim)

2. Cele szczegółowe w obszarze

Cel II.1: Wydłużenie lat życia w zdrowiu i pełnej sprawności psychofizycznej w wyniku powszechnego dostępu do profilaktyki i aktywności ruchowej.

Cel II.2: Poprawa dostępności specjalistycznej opieki geriatrycznej, rehabilitacyjnej oraz wsparcia dla osób z zaburzeniami otępiennymi.

Cel II.3: Wdrożenie transgranicznego zintegrowanego systemu wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego i wyrobów medycznych.

3. Zintegrowane działania wspólne dla czterech społeczności lokalnych

Działanie II.1.1: Całoroczny Transgraniczny Program Aktywności Ruchowej „Sprawny Senior Pogranicza"

Uruchomienie we wszystkich 4 miejscowościach bezpłatnych, systematycznych zajęć gimnastycznych prowadzonych przez wykwalifikowanych fizjoterapeutów. Utworzenie miejskich grup nordic walking (zgodnie z postulatem Spišskiej Belej), organizacja zajęć gimnastyki w wodzie i pływania (wykorzystanie krytej pływalni w Limanowej oraz nowo budowanego basenu w Spišskiej Belej) oraz budowa zewnętrznych stref aktywności i wielofunkcyjnych boisk rekreacyjnych dla seniorów (wzorem projektu boiska przy Ośrodku Dziennym w Strážkach).

Działanie II.1.2: Transgraniczne „Dni Zdrowia Seniora" i Mobilne Punkty Badań Przesiewowych

Wspólna organizacja cyklicznych akcji profilaktycznych w formule „Białych Sobót/Niedziel". Zapewnienie seniorom dostępu do bezpłatnych badań przesiewowych: pomiary glikemii, ciśnienia, poziomu cholesterolu, spirometrii, przesiewowych badań wzroku i słuchu oraz testów wczesnego wykrywania zaburzeń funkcji poznawczych (testy przesiewowe w kierunku otępień).

Działanie II.1.3: Partnerstwo pomiędzy szpitalami i rozwój wspólnych konsultacji geriatrycznych

Nawiązanie formalnej współpracy pomiędzy podmiotami leczniczymi z obszaru projektu: Szpitalem Powiatowym w Limanowej (wykorzystanie unikalnego potencjału Oddziału Geriatrycznego i Poradni Geriatrycznej), Szpitalem w Starej Ľubovni oraz gminnymi ośrodkami zdrowia w Starym Sączu i Spišskiej Belej. Wdrożenie systemu „jednodniowych konsultacji specjalistycznych", w ramach których specjaliści geriatrii i rehabilitacji przyjmują seniorów bezpośrednio w ośrodkach gminnych.

Działanie II.1.4: Sieć Komunalnych Wypożyczalni Sprzętu Rehabilitacyjnego i Medycznego

Rozbudowa i pełna standaryzacja wypożyczalni funkcjonujących przy CUS w Starym Sączu, MOPS w Limanowej oraz urzędach miast w Spišskiej Belej i Starej Ľubovni. Zapewnienie seniorom bezpłatnego lub niskokosztowego dostępu do łóżek ortopedycznych, wózków inwalidzkich, balkoników, chodzików, koncentratorów tlenu i materacy przeciwodleżynowych, połączone z instruktażem domowym prowadzonym przez rehabilitanta. W przyszłości możliwa skoordynowana działalność transgraniczna w tym zakresie, pozwalająca na zwiększeniu potencjału wypożyczalni bez ponoszenia (powielania) kosztów zakupu tych samych urządzeń w każdej jednostce poprzez wspólną listę sprzętu oraz narzędzia do jego wypożyczania (aplikacja do zamawiania, rezerwowania itp.).

Działanie II.1.5: Program psychoedukacji i wsparcia w zaburzeniach poznawczych

Organizacja grup wsparcia i warsztatów psychoedukacyjnych dla rodzin i opiekunów osób chorych na chorobę Alzheimera i inne zespoły otępienne. Promocja tzw. kawiarni alzheimerowskich oraz upowszechnianie prostych narzędzi stymulacji pamięci (treningi funkcji poznawczych prowadzone w bibliotekach i ośrodkach dziennych).

4. Zadania dla Samorządu Województwa Małopolskiego

- Uruchomienie „Małopolskiej Platformy Telekonsultacji Geriatrycznych", umożliwiającej lekarzom POZ ze Starego Sącza i Limanowej bezpośrednie, zdalne konsultowanie skomplikowanych przypadków geriatrycznych z wiodącymi ośrodkami klinicznymi w Krakowie.

- Zapewnienie celowych dotacji na rozwój dziennych domów opieki medycznej (DDOM) oraz finansowanie programów polityki zdrowotnej dedykowanych seniorom (rehabilitacja narządu ruchu, profilaktyka upadków, szczepienia przeciw grypie, pneumokokom i półpaścowi).
- Koordynacja transgranicznych staży i warsztatów szkoleniowych dla kadr medycznych i opiekuńczych z Małopolski i Kraju Preszowskiego w zakresie nowoczesnych metod geriatrii i psychogeriatrii.

5. Zadania dla Samorządowego Kraju Preszowskiego

- Wdrożenie regionalnego programu wsparcia rezydentur w dziedzinie geriatrii w szpitalu w Starej Ľubovni w celu trwałego rozwiązania problemu braku lekarzy tej specjalności na Górnym Spiszu.
- Koordynacja i rozwój regionalnej sieci mobilnych zespołów opieki paliatywnej i długoterminowej, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia obszarów wiejskich i peryferyjnych wokół Spišskiej Belej i Starej Ľubovni.
- Uruchomienie kampanii informacyjnej promującej korzystanie z jednolitej infolinii medyczno-doradczej (numer 116 117) oraz telemonitoringu stanu zdrowia w regionie preszowskim.

OBSZAR III: OPIEKA W MIEJSCU ZAMIESZKANIA

1. Diagnoza obszaru i uzasadnienie

Opieka świadczona w środowisku zamieszkania uzyskała najwyższe oceny w rankingu ważności usług w Limanowej (92,5% respondentów) oraz Starym Sączu. Na Słowacji, zarówno w Spišskiej Belej, jak i w Starej Ľubovni, diagnoza wykazała drastyczne zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze w domach, wsparcie w przygotowaniu i dowozie obiadów oraz brak placówek pobytu dziennego. Zjawiskiem o fundamentalnym znaczeniu, podniesionym w Starej Ľubovni, jest całkowity brak koordynacji opieki nad pacjentem geriatrycznym wypisywanym ze szpitala do domu. Równolegle zdiagnozowano syndrom wypalenia i przeciążenia nieformalnych opiekunów rodzinnych, którzy pozostają bez wsparcia psychologicznego i wytchnieniowego.

Na podstawie wyników diagnozy oraz przeprowadzonych konsultacji eksperckich, proponuje się rozwiązanie, które może być adekwatną odpowiedzią na zgłoszone problemy. Warunkiem koniecznym jest przy tym analiza możliwości prawnych, organizacyjnych i po stronie zasobów kadr u każdego z Partnerów projektu.

Tabela.4. Model opieki środowiskowej i poza szpitalnej

ETAP PROCESU	PODMIOT / KOORDYNACJA	FORMY WSPARCIA I USŁUGI
I. WYPIS ZE SZPITALA	Szpital / Oddział Geriatryczny (Wczesny plan opieki) / Pielęgniarka / Menadżer Opieki Poszpitalnej	• Opracowanie wczesnego planu opieki przed opuszczeniem oddziału • Koordynacja wypisu i przekazanie pacjenta do opieki środowiskowej
II. WSPARCIE ŚRODOWISKOWE (Filar 1: Miejsce zamieszkania)	Wyspecjalizowane podmioty i osoby, NGO,	• Opieka domowa i higieniczna • Usługi asystenckie • Dowóz ciepłych posiłków • Wolontariat sąsiedzki
III. WSPARCIE ŚRODOWISKOWE (Filar 2: Opieka dzienna i wytchnienie)	Wyspecjalizowane podmioty	• Dzienny Dom Senior+ • Ośrodki dzienne (Trillium) • Krótkoterminowe pobyty wytchnieniowe dla rodzin

Oprac. własne

2. Cele szczegółowe w obszarze

Cel III.1: Rozwój zintegrowanych, wysokiej jakości usług opiekuńczych i asystenckich świadczonych bezpośrednio w środowisku domowym seniora.

Cel III.2: Wdrożenie transgranicznego standardu koordynowanej opieki postszpitalnej.

Cel III.3: Rozbudowa infrastruktury opieki dziennej oraz kompleksowego systemu wsparcia i opieki wytchnieniowej dla opiekunów nieformalnych.

3. Zintegrowane działania wspólne dla czterech społeczności lokalnych

Działanie III.1.1: Rozwój Środowiskowych Usług Opiekuńczych i Asystentury Osobistej.

Zwiększenie liczby wykwalifikowanych opiekunek środowiskowych w CUS Stary Sącz, MOPS Limanowa oraz w referatach społecznych Spišskiej Belej i Starej Ľubovni. Wprowadzenie usługi asystenta osoby starszej, którego zadaniem jest pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, dotarcie do lekarza, realizacja recept oraz stymulacja do wyjścia z domu.

Działanie III.1.2: Wdrożenie Procedury „Bezpieczny Powrót ze Szpitala do Domu".

Implementacja innowacyjnego modelu wypracowanego w Starej Ľubovni we wszystkich 4 ośrodkach:

- Wyznaczenie w strukturach CUS/MOPS/szpitali koordynatora ds. opieki postszpitalnej.
- Nawiązanie kontaktu z pacjentem i jego rodziną jeszcze w trakcie hospitalizacji (na 48-72 godziny przed planowanym wypisem).
- Sporządzenie indywidualnego planu wsparcia domowego (zlecenie usług opiekuńczych, dostarczenie łóżka rehabilitacyjnego, organizacja posiłków).
- Objęcie seniora natychmiastową opieką środowiskową w dniu powrotu do domu.

Działanie III.1.3: Standaryzacja i rozbudowa Dziennych Domów i Ośrodków Pobytu Seniora

Wymiana doświadczeń i standaryzacja usług pomiędzy polskimi placówkami (Dzienny Dom Senior+ w Limanowej, Dzienny Dom Seniora w Starym Sączu) a ośrodkami słowackimi (CUS Trillium w Starej Ľubovni, Ośrodki Dzienne w Spišskiej Belej i Strážkach). Zwiększenie liczby miejsc pobytu dziennego, rozwój terapii zajęciowej, aktywizacji ruchowej i ergoterapii.

Działanie III.1.4: Komunalny system dostarczania ciepłych posiłków

W odpowiedzi na postulaty lokalnej kawiarni obywatelskiej w Spišskiej Belej oraz wnioski z Limanowej i Starego Sącza – stworzenie stabilnego systemu przygotowania i dowozu dietetycznych, ciepłych obiadów do domów niesamodzielnych seniorów, opartego na bazie stołówek szkolnych, placówek opiekuńczych oraz podmiotów ekonomii społecznej, z dotacją gminy pokrywającą część kosztów posiłku i dowozu.

Działanie III.1.5: Program Wsparcia Opiekunów Faktycznych i Opieka Wytchnieniowa

Uruchomienie „Szkoły Opiekuna Nieformalnego" – cyklicznych warsztatów edukacyjno-praktycznych dla członków rodzin opiekujących się osobami niesamodzielnymi (techniki pielęgnacji, transferu chorego, profilaktyka odleżyn, radzenie sobie ze stresem). Wdrożenie usług opieki wytchnieniowej w formule pobytu dziennego (w placówkach) oraz pobytu całodobowego (krótkoterminowe miejsca wytchnieniowe w DPS w Limanowej/Starym Sączu oraz w placówkach opiekuńczych na Słowacji).

Działanie III.1.6: Rozwój Sieci Wolontariatu Sąsiedzkiego i Banków Czasu

Powołanie lokalnych koordynatorów wolontariatu przy CUS/MOPS, rekrutacja i przeszkolenie wolontariuszy (w tym studentów, młodzieży szkolnej oraz sprawnych „młodszych seniorów") do świadczenia pomocy sąsiedzkiej: odwiedziny osób samotnych, wspólne spacery, czytanie książek, asysta w zakupach.

4. Zadania dla Samorządu Województwa Małopolskiego

- Finansowanie np. w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) rozwoju sieci Centrów Usług Społecznych (CUS) w Małopolsce oraz upowszechnianie starosądeckiego modelu przekształcenia OPS w CUS jako dobrej praktyki na poziomie krajowym i europejskim.
- Utworzenie „Małopolskiej Platformy Wsparcia Opiekunów Nieformalnych", oferującej profesjonalne e-poradnictwo psychologiczne, prawne i pielęgniarskie dla rodzin opiekujących się seniorami.
- Finansowe i merytoryczne wsparcie rozwoju innowacyjnych usług deinstytucjonalizacji (mieszkalnictwo wspomagane, mobilne usługi opiekuńcze).

5. Zadania dla Samorządowego Kraju Preszowskiego

- Opracowanie regionalnej strategii rozwoju i dofinansowania nowych form opieki dziennej w północnych powiatach Kraju Preszowskiego w celu zniwelowania dysproporcji w dostępie do usług opiekuńczych.
- Współpraca z Ministerstwem Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Republiki Słowackiej w zakresie wdrożenia reformy finansowania usług socjalnych w sposób zabezpieczający ciągłość finansowania terenowej opieki domowej świadczonej przez samorządy lokalne.
- Koordynacja ponadlokalnych sieci organizacji pozarządowych i charytatywnych (Spišská katolícka charita, Samarytanie, Czerwony Krzyż) realizujących specjalistyczne usługi opiekuńcze na pograniczu.

OBSZAR IV: BEZPIECZEŃSTWO W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA I PRZESTRZEŃ PUBLICZNA BEZ BARIER

1. Diagnoza obszaru i uzasadnienie

Poczucie bezpieczeństwa stanowi fundament niezależnego życia. Badania fokusowe i ankietowe ujawniły szereg zagrożeń o charakterze fizycznym i przestrzennym. Seniorzy w Limanowej wskazywali na lęk przed poruszaniem się po zmroku w okolicach parków oraz zagrożenia ze strony użytkowników hulajnóg elektrycznych na chodnikach. W Spišskiej Belej mapa emocjonalna precyzyjnie zlokalizowała 341 punktów poczucia zagrożenia (główna arteria tranzytowa w Strážkach, rejon domu towarowego, brak oświetlenia, zapadnięte chodniki po układaniu światłowodów). W Starej Ľubovni seniorzy zgłosili brak windy w urzędzie miejskim jako rażącą barierę w załatwianiu spraw obywatelskich. Równolegle zdiagnozowano pilną potrzebę wdrożenia ratunkowych systemów informacyjnych w domach.

Na podstawie wyników diagnozy oraz przeprowadzonych konsultacji eksperckich, proponuje się rozwiązanie, które może być adekwatną odpowiedzią na zgłoszone problemy.

Tabela. 5.Schemat zintegrowanego systemu bezpieczeństwa seniora

1. BEZPIECZEŃSTWO W DOMU	2. BEZPIECZEŃSTWO W PRZESTRZENI	3. EDUKACJA PREWENCYJNA I CYFROWA
• **Pakiet „Koperta Życia"** • **Teleopieka (opaska SOS)** • **Czujniki dymu i czadu** • **Bezpieczne instalacje**	• Likwidacja barier (chodniki, windy, krawężniki, poręcze) • Doświetlone przejścia • Spowolnienie hulajnóg i aut	• Wspólne patrole i wykłady Policji • Korpus „Seniorów Prewentystów" • Ostrzeżenia SMS przed oszustwami

Oprac. własne

2. Cele szczegółowe w obszarze

Cel IV.1: Poprawa bezpieczeństwa zdrowotno-ratunkowego seniorów w miejscu zamieszkania, w tym m.in. wdrożenie narzędzi teleopieki i standardów ratunkowych.

Cel IV.2: Dostosowanie przestrzeni publicznej, infrastruktury komunalnej i transportowej do zasad uniwersalnego projektowania.

Cel IV.3: Zwiększenie odporności seniorów na przestępczość, wyłudzenia i zagrożenia w ruchu drogowym.

3. Zintegrowane działania wspólne dla czterech społeczności lokalnych.

Działanie IV.1.1: Wdrożenie Programu „Koperta Życia"

Wdrożenie jednolitego pakietu ratunkowego we wszystkich czterech samorządach:

- Przygotowanie ustandaryzowanej karty informacyjnej zawierającej kluczowe dane: przebyte choroby, zażywane leki, alergie, grupę krwi oraz telefony do bliskich.
- Karta, podpisana przez lekarza POZ, umieszczana jest w oznakowanym pojemniku w lodówce (miejscu obecnym w każdym domu, łatwo dostępnym dla służb medycznych).
- Oznakowanie drzwi wejściowych i lodówki specjalnym magnesem/naklejką.
- Przeszkolenie lokalnych zespołów ratownictwa medycznego, strażaków (OSP/HaZZ) i policji z terenu całego pogranicza.

Działanie IV.1.2: Rozwój Zintegrowanych Systemów Teleopieki (Przycisk SOS).

Objęcie seniorów samotnych i niesamodzielnych systemem opasek telemetrycznych wyposażonych w: przycisk alarmowy SOS, detektor upadku, lokalizator GPS oraz czujnik tętna, połączonych z całodobowym Centrum Teleopieki. W Starym Sączu i Limanowej wykorzystanie doświadczeń Małopolskiego Tele-Anioła; w Spišskiej Belej i Starej Ľubovni partnerstwo ze Stowarzyszeniem Samarytanów Republiki Słowackiej.

Działanie IV.1.3: Komunalny Program Likwidacji Barier Architektonicznych i Przestrzennych.

Każdy samorząd wdroży plan usuwania barier na podstawie wyników badań diagnostycznych:

- Budowa zewnętrznej windy bezbarierowej w Urzędzie Miejskim w Starej Ľubovni.
- Sukcesywny remont uszkodzonych chodników i likwidacja progów (m.in. ul. Družstevná, Kúpeľná w Spišskiej Belej; dojazdy do tras rowerowych w Starej Ľubovni; główne ciągi w Limanowej i Starym Sączu).
- Montaż poręczy i balustrad przy schodach terenowych, podejściach do sklepów, aptek i przystanków autobusowych.
- Uspokojenie ruchu pojazdów oraz uregulowanie kwestii szybkiego poruszania się hulajnóg elektrycznych na chodnikach (wyznaczenie stref pieszych, patrole policji miejskiej).

Działanie IV.1.4: Inwestycje w „Przyjazną Infrastrukturę Spoczynkową".

Montaż w przestrzeniach miejskich (parki, skwery, trasy wzdłuż Dunajca, Popradu, Białej Wody, park angielski przy Pałacu Strážky) dodatkowych ławek z profilowanymi, wysokimi oparciami i podłokietnikami (ułatwiającymi wstawanie seniorom) oraz budowa sieci samoobsługowych, w pełni dostępnych toalet miejskich.

Działanie IV.1.5: Bezpieczeństwo Osobiste i Ruchu Drogowego – Korpus „Seniorów Prewentystów".

Wspólne warsztaty prewencyjne z policją państwową i miejską dotyczące metod oszustw („na wnuczka", „na policjanta", „na pracownika banku"). Przeniesienie innowacyjnego pomysłu ze Starej Ľubovni: utworzenie korpusu „Seniorów Preventystów" – zaangażowanie emerytowanych funkcjonariuszy służb mundurowych do prowadzenia edukacji rówieśniczej dla innych seniorów. Bezpłatna dystrybucja elementów odblaskowych, opasek i latarek poprawiających widoczność pieszych po zmroku.

4. Zadania dla Samorządu Województwa Małopolskiego

- Kontynuacja i skalowanie projektu „Małopolski Tele-Anioł"** – zapewnienie puli opasek telemetrycznych i abonamentów teleopiekuńczych dedykowanych seniorom z gmin Stary Sącz i Limanowa.

- Wdrożenie wojewódzkich wytycznych dotyczących standardów dostępności architektonicznej i uniwersalnego projektowania w regionalnych inwestycjach drogowych i kubaturowych (doświetlanie przejść dla pieszych na drogach wojewódzkich).
- Organizacja corocznej Małopolskiej Konferencji Bezpieczeństwa Seniorów z udziałem Komendy Wojewódzkiej Policji i Państwowej Straży Pożarnej.

5. Zadania dla Samorządowego Kraju Preszowskiego

- Opracowanie i wdrożenie Regionalnego Planu Dostępności Przestrzennej i Likwidacji Barier w placówkach zdrowotnych, edukacyjnych i społecznych podległych PSK na obszarze Górnego Spisza i Szarysza.
- Współfinansowanie regionalnego centrum dyspozytorskiego teleopieki we współpracy ze Stowarzyszeniem Samarytanów oraz podmiotami sektora pozarządowego.
- Finansowanie modernizacji infrastruktury bezpieczeństwa pieszych (chodniki, azyle drogowe, sygnalizacje świetlne z wydłużonym czasem przejścia) przy drogach regionalnych II i III klasy przebiegających przez tereny zurbanizowane Spišskiej Belej i Starej Ľubovni.

OBSZAR V: CZAS WOLNY, KULTURA I INTEGRACJA MIĘDZYPOKOLENIOWA

1. Diagnoza obszaru i uzasadnienie

Czas wolny i kultura to obszary o najwyższym potencjale aktywizacyjnym. W Limanowej aż 76,2% respondentów z satysfakcją ocenia ofertę domu kultury i biblioteki, postulując jednak więcej wyjazdów integracyjnych i wyjść do teatru. W Starym Sączu motorem aktywności jest Uniwersytet Trzeciego Wieku i Centrum Kultury im. Ady Sari. Na Słowacji kluczową rolę odgrywają kluby Związku Emerytów Słowacji (JDS – ponad 360 członków w Starej Ľubovni), ośrodki dzienne oraz instytucje dziedzictwa, takie jak Pałac Strážky. Wspólnym problemem pozostaje jednak słaba widoczność oferty dla seniorów niezrzeszonych, deficyt oferty dla mężczyzn oraz wciąż niewystarczająca integracja międzypokoleniowa łącząca osoby starsze z dziećmi i młodzieżą.

Na podstawie wyników diagnozy oraz przeprowadzonych konsultacji eksperckich, proponuje się rozwiązanie, które może być adekwatną odpowiedzią na zgłoszone problemy.

Wykres 5. Schemat transgranicznego trójkąta aktywności społecznej osób starszych

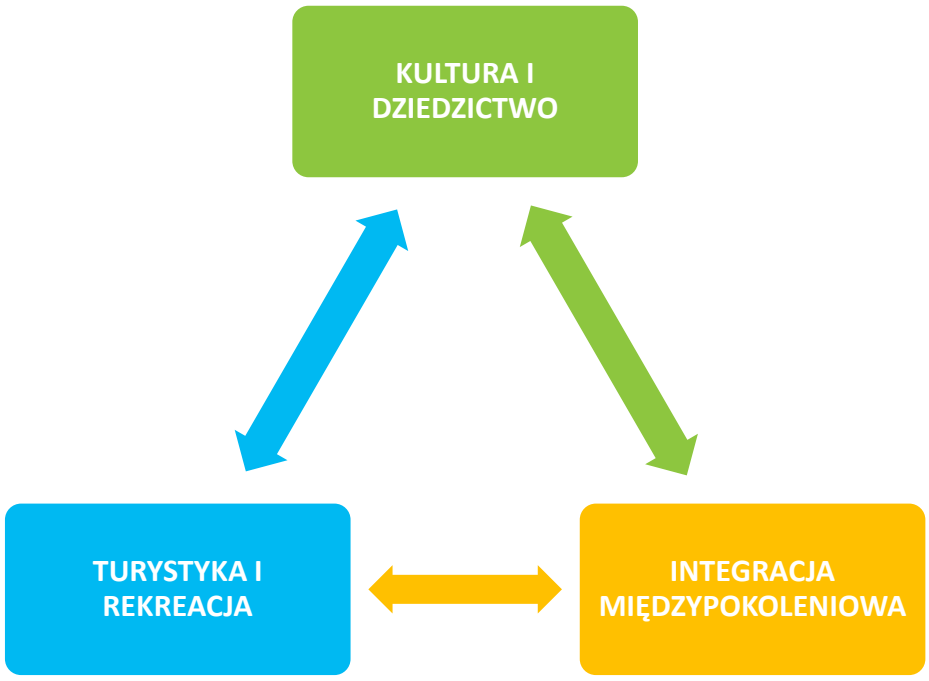

Oprac. własne

W ramach poszczególnych elementów zawartych na schemacie powyżej zaproponować można następujące przykłady aktywności społecznej osób starszych (propozycja niniejsza nie jest listą zamkniętą ani obligatoryjną; ma jedynie wymiar inspiracyjny i poglądowy).

Wykres 6. Aktywności osób starszych w ramach trójkąta aktywności społecznej osób starszych.

1. KULTURA I DZIEDZICTWO	2. INTEGRACJA MIĘDZYPOKOLENIOWA	3. TURYSTYKA I REKREACJA
• **Polsko-Słowackie Dni Seniora** • **Warsztaty ginących zawodów** • **Szlak Kultury Pogranicza**	• „Babcia/Dziadek czyta dzieciom” • Młodzież uczy seniora cyfryzacji • Wspólne projekty edukacyjne	• Transgraniczne rajdy piesze • „Adoptuj wysepkę” (ergoterapia) • Zniżki na obiekty rekreacyjne

Oprac. własne

2. Cele szczegółowe w obszarze

Cel V.1: Wzbogacenie i skoordynowanie oferty kulturalnej, rekreacyjnej i artystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów o ograniczonej mobilności.

Cel V.2: Budowanie trwałych więzi międzypokoleniowych i transferu wiedzy pomiędzy seniorami a dziećmi i młodzieżą.

Cel V.3: Rozwój transgranicznej turystyki senioralnej i wspólnego odkrywania dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego pogranicza.

3. Zintegrowane działania wspólne dla czterech społeczności lokalnych.

Działanie V.1.1: Cykliczne Transgraniczne Dni Seniora i Festiwal Twórczości Dojrzałej.

Organizacja dorocznego, naprzemiennego polsko-słowackiego festiwalu kultury i sztuki senioralnej (rotacyjnie: Stary Sącz – Spišská Belá – Limanowa – Stará Ľubovňa). Przeglądy chórów, zespołów folklorystycznych, teatrów amatorskich, wystawy rękodzieła i malarstwa seniorów połączone z debatami obywatelskimi, w tym z systemem monitorowania stopnia wdrożenia transgranicznej polityki senioralnej.

Działanie V.1.2: Program Integracji Międzypokoleniowej „Mosty Pokoleń”.

Wdrożenie systemowych programów współpracy placówek oświatowych (przedszkoli, szkół podstawowych i średnich) z klubami seniora i ośrodkami dziennymi:

- Akcja „Babcia i Dziadek czytają dzieciom” w bibliotekach miejskich.
- Międzypokoleniowe warsztaty, w tym ginących zawodów i rękodzieła (rzeźbiarstwo, snycerstwo, pszczelarstwo, tradycyjna kuchnia i zielarstwo w oparciu o zasoby Lasów Miasta Spišská Belá, Pałacu Strážky oraz Kół Gospodyń Wiejskich w Małopolsce) oraz realizacja programów wzajemnych, jak np. młodzież uczy seniorów obsługi smartfonów i cyberbezpieczeństwa.

Działanie V.1.3: Transgraniczny Program Turystyki Społecznej i Krajoznawczej.

Organizacja wzajemnych, niskobudżetowych wycieczek i rajdów turystycznych dla seniorów z 4 miast (poznawanie szlaków Beskidu Wyspowego, Sądeckiego, Kotliny Popradzkiej i Tatr Bielskich). Wykorzystanie infrastruktury edukacyjnej Lasów Miejskich w Spišskiej Belej (pedagogika leśna), zamku w Starej Ľubovni, Centrum Pielgrzymkowego w Starym Sączu oraz zabytków Limanowej. Dofinansowanie transportu autokarowego z budżetów miast i innych sponsorów, w tym firm lokalnych.

Działanie V.1.4: Innowacyjna Ergoterapia Miejska – Program „Adoptuj Wysepkę / Rabatę Kwiatową”.

Wdrożenie pomysłu wypracowanego w Starej Ľubovni we wszystkich 4 ośrodkach: powierzenie zorganizowanym grupom seniorów opieki nad miejskimi klombami, rabatami kwiatowymi i skwerami w ogrodach

społecznościowych. Działanie łączy aktywność fizyczną na świeżym powietrzu, ergoterapię, poczucie sprawczości i upiększanie przestrzeni miejskiej, połączone z symbolicznym docenieniem (np. zniżki komunalne, doroczne nagrody burmistrza).

Działanie V.1.5: Program Aktywizacji Mężczyzn Seniorów.

Opracowanie specyficznego formatu zajęć przełamujących barierę uczestnictwa starszych mężczyzn w życiu społecznym: utworzenie „Klubów Majsterkowicza", warsztatów modelarskich, spotkań pasjonatów historii lokalnej i techniki oraz rozgrywek szachowych i brydżowych w bibliotekach i domach kultury.

4. Zadania dla Samorządu Województwa Małopolskiego

- Współfinansowanie transgranicznych projektów wymiany kulturalnej seniorów w ramach corocznych otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych (m.in. programy „Aktywny Senior", „Małopolska – Tu Czas Płynie Wolniej").
- Opracowanie „Małopolskiego Przewodnika Turystyki Dostępnej", promującego szlaki piesze, obiekty muzealne i przyrodnicze Małopolski dostosowane do potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami.
- Włączenie instytucji kultury województwa w tworzenie specjalnych, bezpłatnych pasm wstępu i warsztatów dla zorganizowanych grup seniorów ze Słowacji.

5. Zadania dla Samorządowego Kraju Preszowskiego.

- Koordynacja i wsparcie instytucjonalne ze strony Galerii Tatrzańskiej w Popradzie i Muzeum w Starej Ľubovni w zakresie tworzenia dedykowanych programów arteterapeutycznych i edukacyjnych dla seniorów pogranicza.
- Promocja i dofinansowanie transgranicznych tras turystycznych i rowerowych (w ramach programu *Svätomariánska púť* oraz szlaków EuroVelo 11 / Tatry) z uwzględnieniem miejsc odpoczynku i infrastruktury przyjaznej osobom starszym.
- Wspieranie sieciowania słowackich klubów emerytów (JDS) z polskimi partnerami poprzez udostępnianie regionalnych obiektów użyteczności publicznej na wspólne spotkania.

OBSZAR VI: EDUKACJA, KSZTAŁCENIE USTAWICZNE I KOMPETENCJE CYFROWYCH

1. Diagnoza obszaru i uzasadnienie

Edukacja przez całe życie (Lifelong Learning) to jeden z najskuteczniejszych czynników zapobiegających wykluczeniu społecznemu i degradacji poznawczej. W Polsce partnerzy posiadają ugruntowany, sprawdzony model w postaci Uniwersytetów Trzeciego Wieku (dynamicznie działający UTW w Starym Sączu oraz Limanowski UTW skupiające setki słuchaczy). Na Słowacji diagnoza wykazała ogromną lukę instytucjonalną w tym zakresie: seniorzy w Starej Ľubovni i Spišskiej Belej wyrazili zdeterminowaną chęć powołania UTW w swoich miastach. Równolegle we wszystkich czterech ośrodkach zdiagnozowano dotkliwe wykluczenie cyfrowe: trudności w obsłudze smartfonów, bariery w korzystaniu z e-recept, bankowości elektronicznej, portali pacjenta oraz załatwianiu spraw w urzędzie online.

W ramach poszczególnych elementów zawartych na schemacie powyżej zaproponować można następujące przykłady aktywności społecznej osób starszych (propozycja niniejsza nie jest listą zamkniętą ani obligatoryjną; ma jedynie wymiar inspiracyjny i poglądowy).

Tabela.6 Zestawienie propozycji modułów i tematów Akademii Seniora Pogranicza PL-SK

Moduł programu	Zakres merytoryczny / Ośrodki	Formy realizacji i działania
Moduł A Transfer wiedzy i rozwój UTW	Doświadczenia polskie (baza): • UTW Stary Sącz (Ada Sari) • UTW Limanowa (Limanowski Dom Kultury) • Uniwersytet Ludowy w partnerstwie 2. Wdrożenie i potrzeby słowackie: • Utworzenie nowego UTW w Starej Ľubovni (we współpracy z Uniwersytetem Preszowskim) • Utworzenie filii / koła UTW w Spišskiej Beli (wykłady w centrum „Pôjd")	• Wymiana dobrych praktyk organizacyjnych • Transfer modeli funkcjonowania Uniwersytetów Trzeciego Wieku • Wizyty studyjne i wykłady partnerskie • Budowa struktur kształcenia ustawicznego seniorów na Słowacji w oparciu o polskie doświadczenia
Moduł B Wspólna Transgraniczna Akademia Cyfrowa	Wspólna realizacja na obszarze całego pogranicza partnerskiego	• Praktyczne kursy obsługi smartfonów (systemy Android oraz iOS) • Edukacja w zakresie bezpiecznej e-bankowości i e-usług publicznych • Tworzenie stacjonarnych punktów wsparcia cyfrowego w bibliotekach miejskich • Międzypokoleniowy wolontariat cyfrowy młodzieży na rzecz seniorów • Transgraniczna Szkoła Językowa (nauka języka polskiego i słowackiego)

Oprac. własne

2. Cele szczegółowe w obszarze

Cel VI.1: Utworzenie i rozwój sieci Uniwersytetów Trzeciego Wieku na terenie słowackich partnerów w oparciu o polskie dobre praktyki.

Cel VI.2: Systemowa redukcja wykluczenia cyfrowego poprzez podniesienie praktycznych kompetencji technologicznych seniorów.

Cel VI.3: Rozwój edukacji zdrowotnej, obywatelskiej, historycznej i ekologicznej w formacie kształcenia ustawicznego.

3. Zintegrowane działania wspólne dla czterech społeczności lokalnych.

Działanie VI.1.1: Transfer polskich doświadczeń i utworzenie UTW w Starej Ľubovni i Spišskiej Belej.

Powołanie transgranicznego zespołu wdrożeniowego. Na bazie doświadczeń UTW w Starym Sączu i Limanowej oraz sformalizowanego porozumienia z Uniwersytetem w Preszowie, zainaugurowanie działalności Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Starej Ľubovni (zajęcia w CUS Trillium i Domu Kultury) oraz filii/punktu dydaktycznego w

Spišskiej Belej (Centrum Edukacyjne „Pôjd"). Uruchomienie wspólnych, transgranicznych indeksów słuchacza i wykładów gościnnych.

Działanie VI.1.2: Transgraniczna Akademia Kompetencji Cyfrowych Seniora.

Realizacja we wszystkich 4 gminach modułowych, bezpłatnych warsztatów komputerowych i smartfonowych o profilu wybitnie praktycznym:

- Moduł 1: Komunikacja z bliskimi (obsługa komunikatorów wideo, WhatsApp, e-mail).
- Moduł 2: Zdrowie online (e-recepta, Internetowe Konto Pacjenta / e-VÚC, zamawianie wizyt lekarskich).
- Moduł 3: Bezpieczne finanse i zakupy (bezpieczne logowanie do banku, płatności BLIK/kartą, rozpoznawanie fałszywych linków i SMS-ów phishingowych).
- Moduł 4: E-administracja i kultura cyfrowa (załatwianie spraw urzędowych, ePUAP, platformy słowackiej administracji publicznej slovensko.sk, korzystanie z zasobów bibliotek cyfrowych).

Działanie VI.1.3: Punkty Pierwszej Pomocy Cyfrowej w Bibliotekach Publicznych.

Utworzenie stałych, bezpłatnych stanowisk konsultacji cyfrowych w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Limanowej, Bibliotece w Starym Sączu, w Starej Ľubovni oraz bibliotece miejskiej w Spišskiej Belej. Zapewnienie seniorom indywidualnego wsparcia dyżurującego bibliotekarza lub młodzieżowego wolontariusza w konfigurowaniu telefonu, instalowaniu bezpiecznych aplikacji czy drukowaniu dokumentów urzędowych.

Działanie VI.1.4: Program Edukacji Ekologicznej i Ochrony Przyrody Pogranicza.

Wykorzystanie unikalnego potencjału Lasów Miasta Spišská Belá, Nadleśnictw Stary Sącz i Limanowa. Organizacja wspólnych warsztatów pedagogiki leśnej, wykładów o bioróżnorodności Karpat, ochronie zasobów wodnych oraz warsztatów zielarskich i dendrologicznych dla słuchaczy UTW i klubów seniora.

Działanie VI.1.5: Transgraniczna Szkoła Językowa (nauka języka polskiego i słowackiego)

Wielokrotnie zgłaszanym problemem podczas prac projektowych była bariera językowa. Istnienie jej w dalszym ciągu może przyczynić się do zagrożenia w realizacji niniejszej polityki senioralnej. Stąd zrodziła się potrzeba uczenia się w ramach np. latającej szkoły językowej zarówno języka polskiego, jak i słowackiego. Opracowanie np. przez zdolną młodzież po obu stronach Tatr specjalnie dedykowanej i bezpiecznej aplikacji do nauki języka, może być pomysłem na realizację kilku działań w ramach tej samej polityki.

4. Zadania dla Samorządu Województwa Małopolskiego

- Objęcie sieci Uniwersytetów Trzeciego Wieku wsparciem w ramach programów Małopolskiego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia i Kształcenia Ustawicznego.
- Rozwój i udostępnienie regionalnej bazy e-learningowej dedykowanej seniorom, zawierającej kursy audio i wideo dostosowane do percepcji osób starszych.
- Finansowanie wojewódzkich konkursów grantowych na innowacyjne formy edukacji międzypokoleniowej w obszarze nauk ścisłych, historii regionalnej, cyfryzacji, kompetencji językowych, kulturoznawczych, turystyki itp.

5. Zadania dla Samorządowego Kraju Preszowskiego

- Zapewnienie mecenatu akademickiego i wsparcia finansowego ze strony PSK dla programów kształcenia ustawicznego realizowanych przez Uniwersytet w Preszowie w miastach powiatowych regionu.
- Utworzenie regionalnego programu certyfikacji bibliotek publicznych jako Lokalnych Centrów Wiedzy i Umiejętności Cyfrowych Seniora.
- Wsparcie programów edukacji obywatelskiej przygotowujących seniorów do pełnienia roli doradczej w samorządach lokalnych.

OBSZAR VII: MIESZKALNICTWO PRZYJAZNE STARZENIU SIĘ I NOWOCZESNE TECHNOLOGIE DOMOWE

1. Diagnoza obszaru i uzasadnienie

Warunki mieszkaniowe determinują zdolność seniora do zachowania autonomii. W badaniach w Limanowej mieszkalnictwo uzyskało 89,7% wskazań jako obszar ważny lub bardzo ważny. W Spišskiej Belej i Starej Ľubovni seniorzy zwracali uwagę na brak małych, komunalnych mieszkań na wynajem dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz na uwięzienie osób starszych w wielorodzinnych blokach bez wind (tzw. zjawisko więźniów czwartego piętra). W domach jednorodzinnych na terenach wiejskich (sołectwa Starego Sącza, peryferia miast słowackich) problemem jest niedostosowanie łazienek (wysokie wanny, brak uchwytów, śliskie płytki), co stanowi bezpośrednie źródło groźnych dla życia upadków. Równolegle zgłoszono pilną potrzebę wsparcia w bieżących naprawach domowych.

Na podstawie wyników diagnozy oraz przeprowadzonych konsultacji eksperckich, proponuje się rozwiązanie, które może być adekwatną odpowiedzią na zgłoszone problemy. Warunkiem koniecznym jest przy tym analiza możliwości prawnych, organizacyjnych i po stronie zasobów kadr u każdego z Partnerów projektu.

Tab. 7. Działania w ramach systemu mieszkalnictwa senioralnego

Obszar / Filar systemu mieszkalnictwa senioralnego	Działania i rozwiązania szczegółowe
Adaptacja istniejących lokali	• Likwidacja barier w domach (zamiana wanny na prysznic, montaż uchwytów, progów) • Pakiet „Złota Rączka” • Czujniki dymu i gazu
Nowe formy mieszkalnictwa	• Mieszkania wspomagane i chronione • Miejskie mieszkania najmu dla seniorów z windami • Idee co-housingu senioralnego
Inteligentny Dom Seniora (Smart Care) (element integrujący)	• Oświetlenie zmierzchowe/ruchowe • Systemy automatycznego odcięcia gazu • Transgraniczny bank sprzętu pomocniczego

Oprac. własne

2. Cele szczegółowe w obszarze

Cel VII.1: Dostosowanie tradycyjnych mieszkań osób starszych do spadającej sprawności fizycznej w celu jak najdłuższego pobytu we własnym domu.

Cel VII.2: Wdrożenie powszechnej usługi drobnych napraw domowych dla osób starszych i samotnych.

Cel VII.3: Rozwój zasobów komunalnego mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego i senioralnego w samorządach partnerskich.

3. Zintegrowane działania wspólne dla czterech społeczności lokalnych

Działanie VII.1.1: Transgraniczny Program Pomocy Domowej „Złota Rączka dla Seniora”.

Wdrożenie we wszystkich 4 miejscowościach bezpłatnej usługi świadczenia drobnych napraw technicznych w lokalach zamieszkiwanych przez samotnych seniorów (wymiana uszczelek w kranie, naprawa cieknącej spłuczki, wymiana zamka w drzwiach, gniazdka elektrycznego, naprawa rolety, zawieszenie karnisza). Usługa realizowana

przez pracowników jednostek komunalnych, CUS/MOPS lub wyłonione w konkursie podmioty ekonomii społecznej.

Działanie VII.1.2: Program Dotacyjny Adaptacji Mieszkań „Bezpieczna Łazienka Seniora".

Koordynacja i upowszechnienie procedur pozyskiwania dofinansowań ze środków PFRON (w Polsce) oraz funduszy wsparcia kompensacyjnego na Słowacji na likwidację barier architektonicznych w lokalach: likwidacja wysokich brodzików i wanien na rzecz odpływów liniowych bez progu, montaż stabilnych uchwytów przy muszli klozetowej i pod prysznicem, poszerzenie otworów drzwiowych, instalacja mat antypoślizgowych.

Działanie VII.1.3: Rozwój Zasobów Mieszkań Wspomaganych i Komunalnych Mieszkań Najmu.

Wymiana dokumentacji i wzorców projektowych pomiędzy partnerami:

- Utrzymanie i optymalizacja zarządzania budynkiem z 16 mieszkaniami czynszowymi dla seniorów w Spišskiej Belej.
- Planowanie i adaptacja lokali komunalnych na mieszkania wspomagane i chronione w Starym Sączu (w ścisłym powiązaniu z ofertą CUS) oraz Limanowej.
- Przystosowanie wejść do budynków wielorodzinnych (podjazdy, platformy schodowe) we współpracy ze spółdzielniami i wspólnotami mieszkaniowymi.

Działanie VII.1.4: Wdrożenie elementów „inteligentnego domu"

Instalacja w domach samotnych seniorów prostych, ratujących życie pakietów automatyki domowej: bezprzewodowych czujników tlenku węgla (czadu), dymu, gazu, czujników zalania wodą oraz automatycznego oświetlenia korytarzy i łazienek reagującego na ruch w nocy (kluczowy element redukcji upadków).

4. Zadania dla Samorządu Województwa Małopolskiego

- Opracowanie regionalnego programu wsparcia tworzenia mieszkań wspomaganych w gminach Małopolski w oparciu o środki funduszy europejskich (program Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027 i późniejsze).
- Stworzenie Małopolskiego Centrum Doradztwa Dostępności Mieszkaniowej – bezpłatne konsultacje architektów i ergonomistów dla samorządów i mieszkańców planujących adaptację mieszkań do potrzeb osób niesamodzielnych.
- Promocja innowacyjnych modeli mieszkalnictwa senioralnego (co-housing, domy międzypokoleniowe) na forum Małopolskiej Rady ds. Polityki Senioralnej.

5. Zadania dla Samorządowego Kraju Preszowskiego

- Promowanie zmian legislacyjnych i mechanizmów finansowych ułatwiających słowackim gminom budowę mieszkań chronionych z udziałem Państwowego Funduszu Rozwoju Mieszkalnictwa (ŠFRB).
- Przygotowanie regionalnej strategii deinstytucjonalizacji stacjonarnych domów opieki społecznej na rzecz tworzenia mniejszych, zintegrowanych ze społecznością form zamieszkania wspomaganego w Kraju Preszowskim.
- Transfer wiedzy i standardów architektonicznych z Małopolski do słowackich biur planowania przestrzennego w zakresie bezbarierowego projektowania osiedli mieszkaniowych.

5.4 Wskaźniki mierzenia sukcesu (rezultatu i produktu) dla całego obszaru współpracy

Zgodnie z wymogami metodycznymi projektu, skuteczność wdrażania Agendy Transgranicznej podlegać będzie ścisłemu monitoringowi w oparciu o zdefiniowany zestaw zagregowanych wskaźników. Poniższa tabela przedstawia ujednolicony system pomiaru efektów, wiążący wskaźniki bazowe z diagnoz (lata 2024–2026) z wartościami docelowymi w perspektywie 2035 roku.

Tabela.8. Schemat struktury monitorowania efektywności polityki senioralnej

Poziom Monitorowania	Kluczowe wskaźniki i założenia efektywności
Poziom Strategiczny	• Średni wskaźnik satysfakcji seniorów z jakości życia (wzrost z 66% do 90%)
Poziom Horyzontalny	• 100% samorządów z Radami Seniorów i Koordynatorami • Wdrożenie Polsko-Słowackiej Sieci Rad Seniorów
Poziom Operacyjny (I–VII)	• Zagregowane wskaźniki produktu i rezultatu w 7 obszarach polityki senioralnej

Oprac. własne na podstawie danych źródłowych Partnerów

Poniżej w tabeli zaprezentowane zostały wskaźniki pomiaru efektywności realizacji polityki senioralnej dla 7 obszarów tematycznych.

Tabela.9. Zestawienie wskaźników produktu i rezultatu dla 7 obszarów tematycznych transgranicznej polityki senioralnej

Obszar Polityki Senioralnej	Wskaźnik Sukcesu (Produktu / Rezultatu)	Źródło Informacji / Metoda Pomiaru	Wartość Bazowa (2026)	Wartość Docelowa (2035)
Wskaźnik Strategiczny Główny	Odsetek seniorów zadowolonych z ogólnej jakości życia i dostępności usług w gminach partnerskich	Ewaluacyjne badanie ankietowe (próba min. 500 os.)	66,2%	**≥ 90,0%**
Wskaźnik Horyzontalny 1	Liczba funkcjonujących statutowych Rad Seniorów w 4 jednostkach samorządowych	Uchwały Rad Miejskich / Rejestr UM	2 (Stary Sącz, Limanowa)	**4 (100% miast)**
Wskaźnik Horyzontalny 2	Liczba wyznaczonych koordynatorów ds. polityki senioralnej w urzędach partnerskich	Zarządzenia Burmistrzów / Akta osobowe	0	**4**
Wskaźnik Horyzontalny 3	Funkcjonowanie Polsko-Słowackiej Sieci Rad Seniorów Pogranicza	Protokoły posiedzeń / Porozumienie partnerskie	Brak sieci (0)	**1 stała sieć (min. 2 sesje/rok)**
Obszar I: Bezpieczeństwo Ekonomiczne	Liczba wydanych Transgranicznych Kart Seniora (TKS PL-SK)	Rejestr wydanych kart w urzędach	0	**min. 3 500 kart**
Obszar I: Bezpieczeństwo Ekonomiczne	Liczba seniorów uczestniczących w kursach wiedzy finansowej i ochrony przed oszustwami	Sprawozdania realizatorów szkoleń	30 os./rok	**min. 600 os./rok**

Obszar Polityki Senioralnej	Wskaźnik Sukcesu (Produktu / Rezultatu)	Źródło Informacji / Metoda Pomiaru	Wartość Bazowa (2026)	Wartość Docelowa (2035)
Obszar II: Zdrowie i Profilaktyka	Liczba seniorów biorących udział w systematycznych zajęciach aktywności fizycznej	Dzienniki zajęć (gimnastyka, pływalnie, nordic walking)	ok. 150 os./rok	**min. 1 000 os./rok**
Obszar II: Zdrowie i Profilaktyka	Odsetek zrealizowanych wniosków o bezpłatne wypożyczenie sprzętu rehabilitacyjnego	Rejestry komunalnych wypożyczalni sprzętu	75%	**100% zgłoszonych potrzeb**
Obszar III: Opieka w Miejscu Zamieszkania	Liczba seniorów objętych procedurą koordynowanej opieki postszpitalnej	Rejestry CUS/MOPS/szpitali partnerskich	0	**min. 250 os./rok**
Obszar III: Opieka w Miejscu Zamieszkania	Liczba dostarczonych ciepłych posiłków do domów niesamodzielnych seniorów	Rejestry usług dożywiania	ok. 2 500 posiłków/rok	**min. 15 000 posiłków/rok**
Obszar IV: Bezpieczeństwo w Przestrzeni	Liczba wdrożonych pakietów ratunkowych „Koperta Życia”	Rejestr dystrybucji CUS/MOPS/ZPO	ok. 100 pakietów	**min. 3 000 pakietów**
Obszar IV: Bezpieczeństwo w Przestrzeni	Liczba seniorów objętych aktywną teleopieką (opaski SOS z monitoringiem)	Rejestry operatorów teleopieki	45 osób	**min. 600 osób**

Oprac. własne na podstawie danych źródłowych Partnerów

6. System zarządzania

Skuteczna implementacja wieloobszarowej, transgranicznej polityki senioralnej wymaga porzucenia silosowych struktur administracyjnych na rzecz *integrowanego zarządzania sieciowego (network governance). System zarządzania niniejszą Agendą łączy odpowiedzialność polityczną włodarzy samorządów lokalnych z profesjonalizmem kadr wykonawczych oraz bezpośrednią kontrolą społeczną sprawowaną przez samych seniorów.

Wykres 8. Schemat struktury zarządzania polityką senioralną

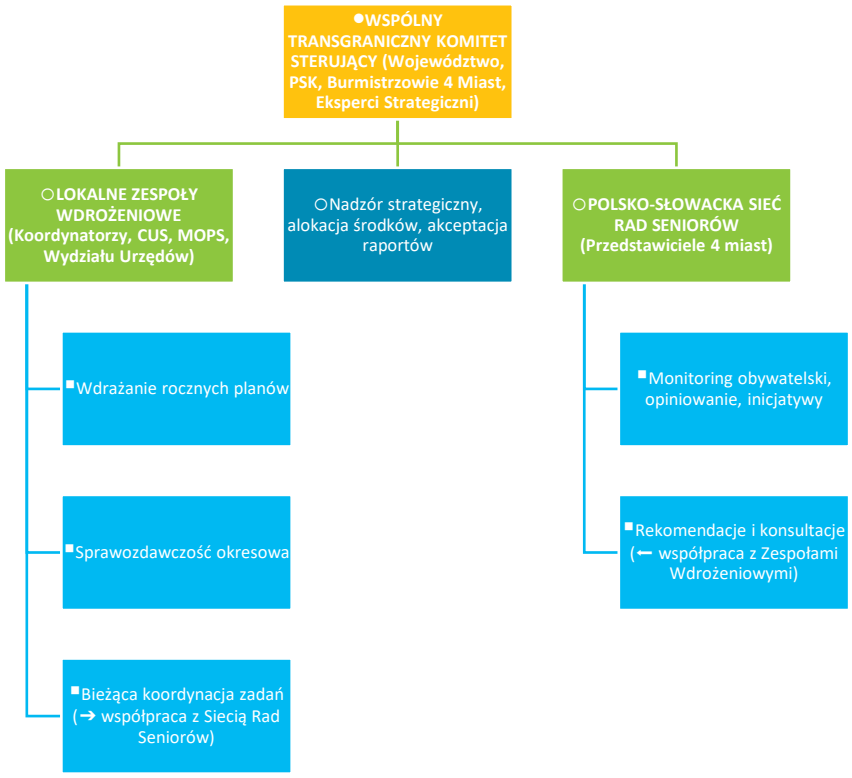

Oprac. własne

6.1 Instytucjonalny model zarządzania i podział odpowiedzialności

Poziom transgraniczny i regionalny:

Wspólny Transgraniczny Komitet Sterujący ds. Polityki Senioralnej PL-SK:

W skład Komitetu wchodzą: Marszałek Województwa Małopolskiego (lub wyznaczony przedstawiciel), Przewodniczący Prešovskiego Samorządowego Kraju, Burmistrzowie Starego Sącza, Limanowej, Spišskiej Belej i Starej Ľubovni, przewodniczący lokalnych Rad Seniorów oraz Ekspert ds. Strategii. Komitet spotyka się raz w roku (naprzemiennie w Polsce i na Słowacji) w celu:

- oceny postępów we wdrażaniu Agendy,
- zatwierdzania rocznego transgranicznego planu działań,
- podejmowania decyzji o wspólnym aplikowaniu o zewnętrzne fundusze europejskie (kolejne edycje INTERREG Polska – Słowacja, programy Horyzont Europa, CERV).

Poziom lokalny:

Lokalni Koordynatorzy ds. Polityki Senioralnej:

W każdym z czterech urzędów powołany zostaje (zarządzeniem Burmistrza) formalny Koordynator Polityki Senioralnej (ulokowany w strukturze CUS w Starym Sączu, MOPS w Limanowej oraz Wydziałów Spraw Społecznych w Spišskiej Belej i Starej Ľubovni). Koordynator odpowiada za integrację działań międzywydziałowych (inwestycje, kultura, transport, pomoc społeczna, zdrowie), bieżący kontakt z organizacjami senioralnymi oraz prowadzenie monitoringu wskaźników.

Lokalne Zespoły Międzysektorowe:

Złożone z przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej (CUS/MOPS), wydziałów inwestycji, jednostek kultury, policji, organizacji pozarządowych i klubów seniora, spotykające się okresowo (np. kwartalnie) w celu realizacji rocznego harmonogramu.

Polsko-Słowacka Sieć Rad Seniorów:

Zinstytucjonalizowana platforma stałej współpracy reprezentantów Rad Seniorów z 4 miast. Delegaci spotykają się co najmniej raz w roku, opiniują projekty uchwał komunalnych wpływających na sytuację seniorów, zgłaszają postulaty do Transgranicznego Komitetu Sterującego i pełnią rolę „strażnika dostępności" (*watchdog* praw seniorów).

6.2 Cykl monitorowania i procedury ewaluacyjne

Monitoring prowadzony będzie w sposób ciągły w oparciu o ujednolicony system raportowania:

Sprawozdawczość roczna: Do 15 lutego każdego roku podmioty odpowiedzialne za poszczególne zadania przekazują dane cząstkowe do Lokalnego Koordynatora. Do 15 marca Koordynator przygotowuje jednolity „Raport ze stanu realizacji Polityki Senioralnej", który po zaopiniowaniu przez Radę Seniorów przedkładany jest Burmistrzowi i Radzie Miejskiej (najpóźniej do 30 kwietnia).

Zbiorczy Raport Transgraniczny: Zestawienie 4 raportów lokalnych dokonywane przez lidera projektu we współpracy z Województwem Małopolskim i Krajem Preszowskim, prezentowane na dorocznym posiedzeniu Transgranicznego Komitetu Sterującego.

Ewaluacja okresowa (Mid-Term 2028 r. i 2030 r. oraz Ex-Post 2035 r.):

- Przeprowadzenie ponownego, standaryzowanego badania ankietowego na reprezentatywnej próbie seniorów (min. N=500 łącznie w 4 miastach) w celu zmierzenia zmian w poziomie satysfakcji, poczuciu bezpieczeństwa i dostępności usług.
- Realizacja paneli fokusowych (FGI) oraz aktualizacja map emocjonalnych przestrzeni publicznej.
- Weryfikacja osiągnięcia wskaźników docelowych i sformułowanie rekomendacji korygujących.

6.3 Strategia informacyjna, komunikacja i promocja Programu

Biorąc pod uwagę zdiagnozowane w badaniach zjawisko wykluczenia cyfrowego oraz luki informacyjnej, polityka komunikacyjna projektu opiera się na bezwzględnej zasadzie dwutorowości – równorzędnym wykorzystaniu tradycyjnych narzędzi bezpośrednich oraz nowoczesnych technologii cyfrowych.

6.3.1. Komunikacja tradycyjna (priorytetowa dla seniorów starszych i samotnych):

- **Wydanie transgranicznego „Informatora / Przewodnika Seniora":**

  Przygotowanie i bezpłatna dystrybucja drukowanej, przejrzystej broszury (duża czcionka, wysoki kontrast, prosty język), zawierającej kompletny wykaz usług socjalnych, numerów alarmowych, placówek zdrowia, procedur uzyskania ulg, terminów zajęć i praw przysługujących osobie starszej. Informator dystrybuowany do każdego gospodarstwa senioralnego za pośrednictwem poczty, pracowników socjalnych, opiekunek, parafii i sołtysów.

- **Stałe rubryki senioralne w prasie lokalnej:**

  Utworzenie stałej, comiesięcznej kolumny informacyjnej „Strefa Seniora" w lokalnych tytułach prasowych.

- **Wykorzystanie sieci tradycyjnych punktów kontaktowych:**

  Umieszczanie plakatów i ulotek o dużym formacie w miejscach naturalnej obecności osób starszych: w ośrodkach zdrowia, aptekach, kościołach (wykorzystanie ogłoszeń parafialnych, co wskazały wywiady w Limanowej), na tablicach ogłoszeń w sołectwach, w siedzibach ZUS/Sociálna poisťovňa oraz w placówkach pocztowych.

- **Przywrócenie i modernizacja systemów megafonowych:**

  W odpowiedzi na postulaty seniorów w Spišskiej Belej – modernizacja i wykorzystanie miejskich systemów nagłośnienia radiowego do nadawania kluczowych komunikatów o charakterze społecznym, zdrowotnym i bezpieczeństwa.

6.3.2. Komunikacja cyfrowa (dla seniorów młodszych, rodzin i opiekunów):

- **Ujednolicone zakładki w gazetach lokalnych „Dla Seniora"**

Stworzenie na oficjalnych portalach internetowych 4 urzędów w pełni dostępnych cyfrowo (zgodnie ze standardem WCAG 2.1 AA) podstron gromadzących wszystkie informacje o programach, ulgach, wydarzeniach kulturalnych i procedurach.

- **Samorządowy System Ostrzegania i Informacji SMS:**

Umożliwienie seniorom bezpłatnej rejestracji numerów telefonów komórkowych w gminnym systemie SMS, za pośrednictwem którego wysyłane będą krótkie powiadomienia o bezpłatnych badaniach, dyżurach lekarzy, terminach wypłat świadczeń, bezpłatnych biletach do teatrów/kin oraz alerty o załamaniach pogody czy próbach oszustw w regionie.

- **Cyfrowa kampania promocyjna solidarności międzypokoleniowej:**

Prowadzenie w mediach społecznościowych (Facebook, YouTube) kampanii wizerunkowych promujących wolontariat międzypokoleniowy, przełamujących stereotypy starości i prezentujących sylwetki aktywnych twórców, rzemieślników i liderów senioralnych z pogranicza polsko-słowackiego.

7. Podsumowanie i rekomendacje dla decydentów

Przedstawiona „Agenda Transgranicznej Polityki Senioralnej" to całościowy, spójny i głęboko osadzony w realiach społecznych program modernizacji usług publicznych na polsko-słowackim pograniczu. Dokument dowodzi, że proces starzenia się ludności nie musi być postrzegany w kategoriach kryzysu czy paraliżu rozwojowego, lecz może stanowić impuls do głębokiej integracji transgranicznej, rozwoju innowacji społecznych oraz odnowienia solidarności międzypokoleniowej.

Kluczowym warunkiem sukcesu Agendy jest trwałość partnerstwa. Realizacja zdefiniowanych celów wymaga, aby władze Gminy Stary Sącz, Miasta Limanowa, Miasta Spišská Belá i Miasta Stará Ľubovňa, przy strategicznym przewodnictwie Województwa Małopolskiego i Samorządowego Kraju Preszowskiego, podpisały formalne Transgraniczne Porozumienie Wdrożeniowe (Pakt dla Seniorów Pogranicza), gwarantujące stabilne finansowanie zadań w budżetach wieloletnich oraz ciągłość funkcjonowania sieci instytucjonalnych po formalnym zakończeniu projektu pn. Samorząd przyjazny seniorom.Wdrożenie postanowień niniejszej Agendy uczyni z polsko-słowackiego pogranicza europejski wzorzec terytorium przyjaznego starzeniu się – miejsca, w którym każdy senior, bez względu na miejsce zamieszkania, stan zdrowia czy status materialny, może czuć się bezpieczny, otoczony szacunkiem i profesjonalną opieką, zachowując pełnię praw i możliwość samorealizacji do ostatnich lat swojego życia.

- **Dla seniorów**: Poprawa jakości życia, poczucie bezpieczeństwa, wpływ na rozwój gminy i przeciwdziałanie samotności.
- **Dla młodzieży**: Czerpanie z mądrości starszych pokoleń, wzmocnienie tożsamości lokalnej.
- **Dla samorządów**: Sprawniejsze zarządzanie usługami publicznymi, gotowość na zmiany demograficzne i prestiż innowacyjnego regionu.
- **Wspólny region**: Silny, spójny obszar transgraniczny oparty na solidarności.